

26
09.06.2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

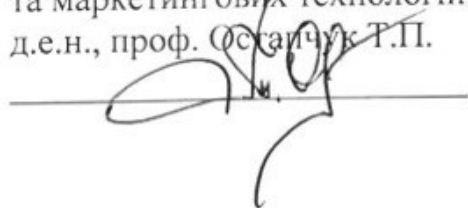
ЮРКОВСЬКА Юлія Вікторівна
(здобувач вищої освіти групи ЗПВ–22-2с)

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА

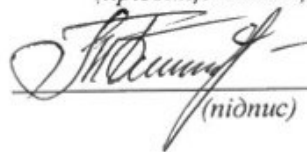
(представлена на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
галузі знань 07«Управління та адміністрування»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»)

Допущено до захисту
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:
ст. викл. Біляк Т.О.

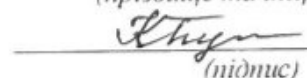
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Бужимська К.О.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2025

Анотація

Юрковська Ю.В. Управління фінансовою стійкістю підприємства.
Рукопис.

Бакалаврська кваліфікаційна робота представлена на здобуття освітнього ступеня «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2025.

У бакалаврській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості управління фінансовою стійкістю підприємства та визначено напрями його покращення.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансові ресурси, платоспроможність, фінансова безпека, структура майна.

Annotation

Yurkovska Y.V. Management of the financial stability of an enterprise.
Manuscript.

The bachelor's qualification work is submitted for the Bachelor's degree, field of knowledge 07 «Management and administration» of specialty 076 «Entrepreneurship, trade and stock exchange activity». Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2025.

The bachelor's qualification work considers the features of managing the financial stability of an enterprise and identifies areas for its improvement.

Keywords: financial stability, financial stability, financial resources, solvency, financial security, property structure.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства	6
1.2. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства	18
1.3. Методичні засади аналізу фінансової стійкості підприємства	28
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління фінансовою стійкістю підприємства	34
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПРИВАТНОЇ АГРОФІРМИ «ЄРЧИКИ».....	42
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	42
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ФАП «Єрчики»	50
2.3. Оцінка системи управління фінансовою стійкістю ФАП «Єрчики»..	63
2.4. Напрями підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю ФАП «Єрчики»	73
Висновки до розділу 2.....	82
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ.....	96

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток вітчизняних підприємств в умовах збройної агресії Російської Федерації висуває особливі вимоги до рівня їх фінансової стійкості як ключового чинника економічної безпеки, стабільності функціонування, зростання ділової активності та інвестиційної привабливості. В умовах воєнного стану та високої конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках фінансова стійкість стає одним із вирішальних факторів забезпечення ефективної роботи підприємств. З метою мінімізації втрат від негативних зовнішніх чинників підприємства мають підтримувати належний рівень фінансової стабільності.

Здатність підприємства забезпечити стабільність фінансового стану в умовах нестабільного зовнішнього середовища та внутрішніх викликів є запорукою ефективного функціонування. Недостатня увага до управління фінансовою стійкістю може призвести до зниження платоспроможності, втрати довіри з боку контрагентів і навіть до банкрутства.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю пошуку ефективних управлінських рішень, спрямованих на підтримку оптимального балансу між залученими та власними ресурсами, забезпечення стабільного грошового потоку та зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Особливої уваги потребують інструменти аналізу та оцінювання фінансової стійкості, які дають змогу своєчасно виявляти негативні тенденції та ухвалювати стратегічні управлінські рішення.

Дослідженням сутності ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості компаній займається багато вчених, серед яких: І. Бланк, В. Василенко, В. Гросул, Ю. Журавльова, Ю. Нікольчук, Б. Небжицький, О. Савчук та багато ін. Водночас, проблема оцінювання та забезпечення фінансової стійкості підприємств, на нашу думку, залишається недостатньо дослідженою. Існуючі підходи та методики аналізу потребують подальшого вдосконалення, адаптації до сучасних умов господарювання та конкретизації

ключових показників.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань бакалаврської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення системи управління фінансовою стійкістю підприємства на основі аналізу її стану та впливових чинників. Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- визначити економічну суть фінансової стійкості підприємства;
- дослідити механізм управління фінансовою стійкістю підприємства;
- обґрунтувати методичні засади аналізу фінансової стійкості підприємства;
- проаналізувати нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління фінансовою стійкістю підприємства;
- надати організаційно-економічну характеристику підприємства;
- провести діагностику фінансово-економічного стану ФАП «Єрчики»;
- проаналізувати фінансову стійкість ФАП «Єрчики»;
- визначити напрями управління фінансовою стійкістю ФАП «Єрчики».

Об'єктом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність підприємства в умовах ринкової економіки.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів управління фінансовою стійкістю підприємства.

Методи дослідження. У процесі написання бакалаврської кваліфікаційної роботи було використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: абстрактно-логічний метод – для узагальнення теоретичних підходів до сутності фінансової стійкості; економіко-статистичний аналіз – для оцінювання фінансових показників підприємства; графічний метод – для наочного зображення динаміки показників; факторний

аналіз – для виявлення основних причин змін рівня фінансової стійкості; метод порівняння – для оцінки динаміки та структури фінансових коефіцієнтів у різні періоди; методи прогнозування – для визначення перспектив зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, дані фінансової та управлінської звітності досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів Одержані в процесі дослідження результати мають важливе прикладне значення для удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства. Запропоновані теоретичні положення, узагальнені підходи та аналітичні інструменти можуть бути використані керівництвом суб'єктів господарювання для: оцінювання поточного рівня фінансової стійкості підприємства; своєчасного виявлення фінансових ризиків та «слабких місць» у структурі джерел фінансування.

Структура та обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 95 сторінках друкованого тексту. Робота містить 24 таблиці та 8 рисунків. Список використаних джерел налічує 74 найменування. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість є однією з ключових характеристик фінансового стану підприємства, що визначає здатність суб'єкта господарювання стабільно функціонувати та розвиватися в умовах внутрішніх і зовнішніх змін. У загальному розумінні фінансова стійкість підприємства відображає таку структуру активів і джерел їх формування, яка забезпечує ефективне використання фінансових ресурсів, здатність своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями та уникати фінансових труднощів у довгостроковій перспективі.

Фінансова стійкість тісно пов'язана з платоспроможністю, ліквідністю та рівнем фінансової незалежності підприємства. Вона характеризується здатністю суб'єкта господарювання забезпечити збалансованість між доходами і витратами, власним і позиковим капіталом, а також підтримувати оптимальну структуру активів, що дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкових умов.

Згідно з підходом Бардаш С. фінансова стійкість – це така фінансова ситуація на підприємстві, за якої воно здатне стабільно функціонувати, розширювати свою діяльність та розвиватися, не порушуючи зобов'язань перед кредиторами, бюджетом, працівниками та іншими контрагентами [3].

Слід зазначити, що фінансова стійкість підприємства – це такий стан його фінансових ресурсів, їх раціонального розподілу та ефективного використання, який забезпечує стабільний розвиток на основі зростання прибутковості та капіталу, одночасно підтримуючи платоспроможність і кредитоспроможність при допустимому рівні фінансового ризику. Вона ґрунтується на систематичному перевищенні доходів над витратами,

безперебійному обігу грошових коштів, ефективному їх використанні, а також на неперервності виробничого процесу та реалізації продукції.

Поняття «фінансова стійкість підприємства» є комплексною характеристикою, яка охоплює широкий спектр фінансових аспектів функціонування підприємства [16]. На відміну від більш вузьких термінів, таких як «платоспроможність» чи «кредитоспроможність», фінансова стійкість включає оцінку не лише здатності підприємства виконувати свої короткострокові фінансові зобов'язання або отримувати фінансування від кредиторів, але й охоплює загальний стан ресурсної стабільності, ефективності управління капіталом, структури фінансування та рівня фінансової незалежності (рис. 1.1).

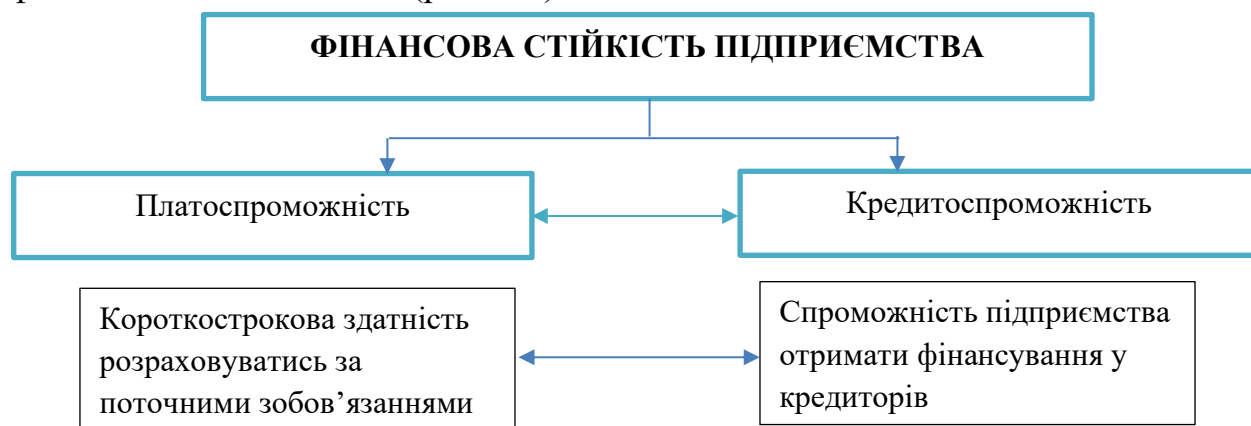

Рис. 1.1. Взаємозв'язок фінансової стійкості, платоспроможності та кредитоспроможності

Джерело: власна розробка

Аналіз наукових підходів до тлумачення понять «фінансова стійкість» та «стійкість фінансового стану» свідчить про те, що ці терміни часто використовуються як синоніми в економічній і фінансовій літературі. Однак між ними існують деякі концептуальні відмінності, які зумовлені специфікою дослідницьких підходів різних науковців [45].

1. Підхід синонімічного ототожнення. Більшість дослідників трактують поняття «фінансова стійкість» як тотожне до «стійкості фінансового стану». У такому підході йдеться про загальну здатність підприємства підтримувати рівновагу між активами і зобов'язаннями, забезпечувати платоспроможність і

достатній обсяг власного капіталу. Наприклад, О. Терещенко вказує, що фінансова стійкість є однією з головних характеристик фінансового стану підприємства, а отже, її стійкість і є стійкістю фінансового стану [68].

2. Підхід розмежування понять. Деякі вчені, зокрема Н. М. Притуляк [61] та І. Ф. Ясіновська [74], вважають, що «фінансова стійкість» є частиною ширшого поняття «фінансовий стан». У такому контексті «стійкість фінансового стану» розглядається як інтегральний показник, що включає: фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, рентабельність. Таким чином, фінансова стійкість трактується як окрема складова фінансового стану, що фокусується саме на структурі джерел фінансування та здатності підприємства підтримувати рівновагу у довгостроковому періоді.

3. Практичне ототожнення. У практичній площині управління підприємством поняття часто використовуються взаємозамінно, оскільки в обох випадках оцінюється здатність суб'єкта господарювання функціонувати стабільно, не допускаючи фінансових криз і забезпечуючи фінансову незалежність.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика підходів до тлумачення понять «фінансова стійкість» та «стійкість фінансового стану»

Підхід	Суть підходу	Тлумачення понять	Представники
Синонімічний	Термінологічне ототожнення понять у науковій та практичній літературі.	«Фінансова стійкість» = «Стійкість фінансового стану»	О. Терещенко, М. Білик
Системно-роздільний	Стійкість фінансового стану охоплює ширший спектр показників.	«Фінансова стійкість» – складова «стійкості фінансового стану»	О. Поддєрьогін, Л. Сухорукова
Практичний (управлінський)	Застосування термінів як синонімів для спрощення оцінки стабільності підприємства	Взаємозамінне використання понять у прикладному аналізі	Фінансові аналітики, практики управління
Аналітичний (концептуальний)	Врахування контексту та методологічного підходу до оцінки фінансового стану	Уточнення змісту термінів залежно від об'єкта аналізу та завдань оцінки	Аналітики, економісти-консультанти

Залежно від дослідницького підходу та контексту застосування, поняття «фінансова стійкість» може розглядатися як:

- синонім «стійкості фінансового стану» (у загальному випадку);
- її складова частина (в межах системного аналізу фінансової діяльності підприємства) [71].

Отже, за результатами аналізу можна стверджувати, що поняття «фінансова стійкість» і «стійкість фінансового стану» вживаються як синоніми в більшості джерел; водночас, деякі автори проводять диференціацію, підкреслюючи системний підхід до поняття «фінансовий стан», в межах якого стійкість є лише одним із параметрів.

Аналіз наукових підходів дає підстави вважати, що терміни «фінансова стійкість» та «стійкість фінансового стану» є рівнозначними у фінансовій термінології [58]. Обидва поняття відображають:

1. Здатність підприємства функціонувати та розвиватися, підтримуючи рівновагу між активами і пасивами у динамічному зовнішньому та внутрішньому середовищі, що забезпечує постійну платоспроможність та привабливість для інвесторів у довгостроковій перспективі.

2. Готовність до оперативного реагування на зміни ринкових умов, збереження ключових фінансових показників на належному рівні навіть в умовах нестабільності.

3. Раціональне формування, розподіл та використання фінансових ресурсів, оптимізацію структури капіталу та наявність достатнього обсягу власних обігових коштів для забезпечення безперебійної господарської діяльності [57].

Платоспроможність підприємства зазвичай характеризується як здатність у визначені строки розраховуватись за поточними зобов'язаннями, тобто мова йде про короткострокову фінансову дисципліну. Основними індикаторами платоспроможності є показники ліквідності (коефіцієнт поточної, швидкої та абсолютної ліквідності). У той час як фінансова стійкість охоплює як коротко-, так і довгострокову перспективу функціонування

підприємства, включаючи формування оптимальної структури капіталу, збереження балансу між активами й зобов'язаннями, здатність адаптуватися до змін ринкового середовища.

Кредитоспроможність, у свою чергу, розглядається як спроможність підприємства отримати фінансування у кредиторів на основі оцінки його надійності, фінансового стану, рівня ризику та можливості повернути залучені кошти у визначений термін. Цей показник прямо залежить від фінансової стійкості: чим вона вища, тим більше довіри викликає підприємство у банків, інвесторів та інших зовнішніх учасників ринку [49].

Таким чином, фінансова стійкість виступає надсистемним поняттям, яке вбирає в себе як елементи платоспроможності, так і кредитоспроможності. Між цими категоріями існує тісний взаємозв'язок. Наприклад, недостатній рівень платоспроможності може призвести до втрати фінансової стійкості, адже підприємство не здатне ефективно обслуговувати свої зобов'язання, що знижує його кредитоспроможність. І навпаки – висока фінансова стійкість забезпечує постійний доступ до кредитних ресурсів і дозволяє зберігати платоспроможність навіть у кризових умовах [42].

Отже, для досягнення сталого розвитку підприємства надзвичайно важливим є не лише оперативне забезпечення ліквідності, але й стратегічне управління фінансовою стійкістю, яке базується на аналізі джерел фінансування, рівня ризиків, прибутковості та здатності підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Комплексний підхід до аналізу цих взаємопов'язаних категорій дає змогу ефективно планувати фінансову політику підприємства та забезпечувати його стабільне функціонування у довгостроковій перспективі.

Фінансова стійкість підприємства формується під впливом цілого комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів, а також базується на дотриманні низки ключових принципів, які визначають стратегічні та оперативні підходи до управління фінансовими ресурсами. Ці принципи створюють фундамент для підтримання оптимального балансу між доходами і витратами, власним і

залученим капіталом, оборотними і необоротними активами (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Принципи формування фінансової стійкості підприємства

Джерело: власна розробка

1. Принцип раціонального використання ресурсів – передбачає ефективне управління матеріальними, фінансовими та трудовими ресурсами з метою досягнення максимального економічного ефекту при мінімальних витратах.

2. Принцип оптимального співвідношення власного і позикового капіталу – забезпечує фінансову незалежність підприємства, знижує ризики надмірної кредитної залежності, сприяє формуванню стабільної структури капіталу.

3. Принцип ліквідності – передбачає здатність підприємства вчасно виконувати свої зобов’язання перед контрагентами, що забезпечується достатнім рівнем поточних активів.

4. Принцип маневреності капіталу – означає здатність підприємства оперативно змінювати структуру активів залежно від потреб ринку та внутрішньої ситуації.

5. Принцип платоспроможності – полягає у забезпеченні безперервної

здатності підприємства розраховуватися за своїми короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями.

6. Принцип самофінансування – передбачає пріоритетність використання прибутку та амортизаційних відрахувань для фінансування поточної діяльності та інвестиційних проєктів.

7. Принцип диверсифікації фінансових джерел – дозволяє знизити залежність від одного джерела фінансування, зменшити фінансові ризики, підвищити стійкість у кризових умовах [30].

У більшості економічних досліджень фінансова стійкість розглядається як такий фінансовий стан підприємства, за якого забезпечується його поточне функціонування та довгостроковий розвиток. При цьому головними умовами є здатність підприємства зберігати платоспроможність, підтримувати фінансову рівновагу, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, нарощувати власний капітал і формувати прибуток.

Однією з базових передумов фінансової стійкості є висока ліквідність активів. Саме ліквідність у поєднанні з платоспроможністю визначає здатність підприємства вчасно реагувати на фінансові виклики та своєчасно виконувати свої зобов'язання. Це набуває особливого значення в умовах нестабільності, зокрема під час воєнного стану чи економічної кризи, коли ефективне управління фінансовими ресурсами є критично важливим для збереження стабільності господарської діяльності та виживання на ринку [41].

Фінансова стійкість має динамічний характер і формується під впливом сукупності чинників, серед яких можна виокремити:

- внутрішні чинники – структура капіталу, рентабельність, ефективність використання ресурсів, обсяг власного капіталу;
- зовнішні чинники – рівень інфляції, банківська ставка, державна економічна політика, конкуренція на ринку, доступ до зовнішнього фінансування.

Науковці поділяють фінансову стійкість на декілька видів залежно від різних критеріїв. Наприклад, за рівнем стабільності виокремлюють

абсолютну, нормальну, нестійку (передкризову) та кризову фінансову стійкість (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Ознаки, види та рівні фінансової стійкості підприємства

Критерій	Характеристика
Ознаки фінансової стійкості	– переважання власного капіталу над позиковим; – достатність оборотних активів для покриття зобов'язань; – своєчасне виконання фінансових зобов'язань; – наявність резервів і запасів; – стабільна прибутковість; – позитивна ділова репутація.
Види фінансової стійкості	Абсолютна – підприємство не користується позиковими коштами; Нормальна – залучення позикових ресурсів є обґрунтованим і контрольованим; Нестійка – зростає залежність від кредитів, спостерігається ризик утрати платоспроможності; Кризова (передбанкрутна) – перевищення зобов'язань над активами, порушення строків розрахунків.
Рівні фінансової стійкості	Високий – самостійне фінансування, фінансові резерви, низька залежність від зовнішніх джерел; Середній – наявна певна залежність від короткострокових кредитів, але з контролем за фінансовими потоками; Низький – домінування позикових коштів, нестача обігових ресурсів, часті фінансові труднощі.

Джерело: сформовано автором на основі [52]

Фінансова стійкість, як складова фінансового стану, відіграє фундаментальну роль у забезпеченні безперервності діяльності суб'єкта господарювання. Вона формується протягом тривалого періоду функціонування підприємства та залежить від комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів. Для досягнення належного рівня стійкості необхідно впроваджувати ефективне управління економічними показниками та постійно здійснювати моніторинг фінансових результатів діяльності. У нинішніх умовах гнучкість управління, здатність адаптуватися до змін ринкового середовища та підтримувати стабільність – критично важливі передумови виживання і подальшого зростання [55].

За результатами проведення фінансової діагностики можна визначити рівень стійкості підприємства у певному періоді. Це, у свою чергу, є підґрунтям для прийняття дієвих управлінських рішень, спрямованих на

зміцнення економічного потенціалу. Оцінка фінансового стану підприємства, що є важливим елементом загального аналізу бізнесу, дозволяє отримати об'єктивну картину його реального становища та виявити рівень фінансових ризиків.

Подальше функціонування та розвиток підприємства значною мірою залежать від його інвестиційного потенціалу, який визначається фінансовими результатами діяльності, насамперед прибутковістю. Здатність генерувати прибуток, обслуговувати боргові зобов'язання, а також залучати зовнішні джерела фінансування – це ключові аспекти довгострокової фінансової стійкості. Високий рівень стабільності дозволяє отримати доступ до кредитних ресурсів, укласти довгострокові контракти та залучати інвесторів. Це сприяє формуванню позитивного іміджу підприємства на ринку та закладає підґрунтя для сталого зростання у період економічного відновлення.

Фінансовий стан підприємства відображає співвідношення між активами, якими воно володіє, та джерелами фінансування (власним капіталом і зобов'язаннями). На основі цих характеристик формується загальна фінансова стратегія та обирається підхід до управління зобов'язаннями. Важливо, щоб у разі потенційного загострення фінансових ризиків підприємство утрималося від залучення надмірних обсягів позикових ресурсів та опиралося переважно на власні джерела [28].

Оцінка фінансової структури підприємства дозволяє визначити відповідність між потребою в ресурсах (основних і оборотних коштах) та джерелами їх покриття. Згідно з фінансовою логікою, довгострокові потреби (як-от основні засоби) мають фінансуватися за рахунок постійних джерел (власного капіталу та довгострокових зобов'язань), тоді як короткострокові потреби – за рахунок тимчасових джерел (короткострокових кредитів) та залишку постійного капіталу. Порушення цього принципу призводить до підвищення фінансових ризиків, втрати автономії та потенційної загрози неплатоспроможності [29].

Раціональне управління активами, зокрема ефективне використання оборотних коштів, є критичним чинником стабілізації фінансового балансу та покращення загальних результатів діяльності. Зміцнення фінансової стійкості – це не лише запорука виживання підприємства в кризовий період, але й стратегічний інструмент його зростання та розвитку в майбутньому.

Серед негативних зовнішніх факторів, що чинять вплив на фінансову стійкість підприємств варто виділити передусім високу інфляцію в країні, різкі зміни валютних курсів (досить стрімке зростання долара і євро по відношенню до національної грошової одиниці), високу вартість кредитних ресурсів, регулярні обстріли енергетичної інфраструктури та активні бойові дії в деяких регіонах України, коливання світових фондових ринків, зростання цін на енергоносії, зміни податкового законодавства, загальна політична напруга в країні. Неприятливі зовнішні фактори, у свою чергу, міцно корелюють з внутрішніми проблемами, такими як висока ресурсоемність аграрного виробництва, використання застарілих технологій, недостатня підготовка персоналу. Серед значущих факторів, що роблять вплив на фінансову стійкість підприємства відмітимо: динаміка продажів; прибутковість; раціональний підхід до використання грошових коштів як джерела фінансування активів підприємства [2].

Фінансова стійкість також істотно залежить від позиції підприємства на ринку, здатності формувати стійкі договірні відносини з партнерами та підтримувати ліквідність на достатньому рівні. Погіршення будь-якого з наведених параметрів може негативно позначитись на загальному стані підприємства. У цьому контексті механізм управління фінансовою стійкістю підприємства має включати:

- аналіз складу та розміщення активів;
- оцінку структури джерел фінансування;
- визначення обсягів власних оборотних коштів;
- контроль за кредиторською заборгованістю;
- оцінку платоспроможності та ліквідності;

- виявлення й усунення фінансових дисбалансів.

Наявність ефективної системи оцінки та контролю фінансової стійкості дозволяє не лише виявити потенційні загрози, але й своєчасно вжити заходів для їх усунення.

На основі викладеного доцільно виокремити основні групи факторів впливу на фінансову стійкість підприємства, що можуть бути представлені у вигляді узагальненої схеми (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Чинники, що безпосередньо впливають на фінансову стійкість підприємств

Джерело: складено автором за матеріалами [2, с. 9]

У сучасних реаліях діяльність більшості підприємств в Україні характеризується нестабільністю, низькою рентабельністю та значним рівнем фінансових ризиків. Такий стан справ обумовлений перш за все негативним впливом зовнішнього середовища, зокрема економічною кризою, інфляційними процесами, невизначеністю на фінансових ринках, а також військовими діями, що істотно порушили економічну інфраструктуру країни. Це обумовлює необхідність посилення уваги до проблем забезпечення фінансової стабільності підприємств та формування дієвих механізмів адаптації до мінливого середовища [2].

Таким чином, забезпечення фінансової стійкості підприємства є ключовим чинником його життєздатності, особливо в умовах невизначеності та зовнішнього тиску. Формування ефективної системи управління цим аспектом дозволяє не лише зменшити вплив негативних чинників, але й сформувати базу для довгострокового розвитку, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності.

Поняття «фінансова стійкість» і «стійкість фінансового стану» можуть використовуватись як взаємозамінні, проте для наукової точності доцільно враховувати контекст, у якому вони застосовуються. З практичної точки зору, фінансова стійкість є центральним елементом фінансового стану, який забезпечує довготривалу стабільність і розвиток підприємства.

Отже, фінансова стійкість підприємства – це комплексна економічна категорія, що відображає рівень його фінансової безпеки, самодостатності та здатності до розвитку. Забезпечення належного рівня фінансової стійкості є одним із пріоритетів стратегічного управління, оскільки вона є основою для довготривалого успішного функціонування підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

1.2. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства

Забезпечення фінансової стійкості є одним з основних завдань системи управління підприємством, оскільки саме вона визначає його здатність функціонувати в умовах мінливого ринкового середовища, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, розвиватися та досягати стратегічних цілей. Для досягнення цього важливо сформувати ефективний механізм, який охоплює сукупність методів, інструментів і процедур, спрямованих на підтримку стабільного фінансового стану [1].

Процес управління фінансовою стійкістю передбачає системне визначення її цілей та завдань, які мають бути узгоджені з фінансовою стратегією підприємства та поточними умовами функціонування. Формування чітких управлінських орієнтирів дозволяє своєчасно виявляти та нейтралізувати фактори, що дестабілізують фінансове становище підприємства, а також забезпечити його довгостроковий розвиток.

Таблиця 1.3

Цілі та завдання управління фінансовою стійкістю підприємства

Цілі управління фінансовою стійкістю	Конкретні завдання для досягнення цілей
Забезпечення стабільного фінансового стану підприємства	– Аналіз структури капіталу та оптимізація співвідношення власних і позикових коштів
Підтримка платоспроможності та ліквідності	– Моніторинг рівня ліквідності, управління оборотними активами і зобов'язаннями
Формування фінансової незалежності від зовнішніх джерел	– Зниження фінансової залежності від кредиторів, зміцнення власного капіталу
Забезпечення інвестиційної привабливості підприємства	– Підвищення рентабельності, стабільності доходів, зниження ризиків
Мінімізація фінансових ризиків та загроз банкрутства	– Виявлення факторів ризику, створення фінансових резервів, диверсифікація джерел фінансування
Досягнення фінансової рівноваги та гнучкості	– Розробка політики управління активами та пасивами, забезпечення маневреності власного капіталу
Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів	– Контроль за витратами, зростання віддачі на інвестований капітал, підвищення оборотності активів

Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Основні елементи механізму управління фінансовою стійкістю наведені на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Основні елементи механізму управління фінансовою стійкістю

Джерело: складено автором за матеріалами [11]

Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства є сукупністю методів, принципів, інструментів і важелів впливу, спрямованих на забезпечення стабільного фінансового стану підприємства в умовах динамічного внутрішнього та зовнішнього середовища. Його метою є досягнення та підтримка оптимального балансу між фінансовими ресурсами, витратами і доходами для забезпечення платоспроможності, рентабельності та зростання вартості підприємства в довгостроковій перспективі.

Науковці визначають механізм управління фінансовою стійкістю як цілеспрямовану систему управлінських дій, що забезпечують контроль за формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів з урахуванням ризиків і економічної ситуації [12, с. 229]. Ефективне управління передбачає адаптацію до змін макроекономічного середовища, галузевих особливостей та специфіки самого підприємства.

Принципи, що лежать в основі механізму управління фінансовою стійкістю:

Системність – забезпечення взаємозв'язку між усіма складовими механізму;

Гнучкість – здатність адаптуватися до змін зовнішніх та внутрішніх умов;

Ефективність – досягнення фінансових цілей при мінімальних витратах;

Прозорість – забезпечення достовірності фінансової інформації;

Пріоритет збалансованого розвитку – підтримка рівноваги між стабільністю і зростанням.

У загальному вигляді механізм управління фінансовою стійкістю можна подати як логічну послідовність взаємопов'язаних дій (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Дії механізму управління фінансовою стійкістю підприємства

Джерело: складено автором за матеріалами [12]

Схематично механізм управління можна зобразити так (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства

Джерело: складено автором за матеріалами [18]

Фінансова стійкість є основною ознакою стабільності підприємства, яка визначає його здатність ефективно функціонувати в умовах зовнішніх і внутрішніх ризиків, своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями, підтримувати безперервність господарської діяльності та залучати інвестиції. В умовах ринкової економіки управління фінансовою стійкістю набуває стратегічного значення, адже саме від неї залежить фінансова незалежність, конкурентоспроможність, довіра кредиторів та партнерів.

Таким чином, управління фінансовою стійкістю підприємства має стратегічну спрямованість і охоплює цілу систему взаємопов'язаних цілей і завдань, спрямованих на досягнення стабільного фінансового розвитку. Ефективне управління передбачає постійний контроль за структурою капіталу, рівнем платоспроможності, рівнем фінансової залежності та ефективністю використання фінансових ресурсів. Лише за умови системного підходу до управління фінансовою стійкістю підприємство зможе забезпечити довгострокову конкурентоспроможність, зменшити фінансові ризики та зберегти стабільність у динамічному ринковому середовищі.

Успішне функціонування механізму управління фінансовою стійкістю дає змогу підприємству підтримувати високий рівень конкурентоспроможності, забезпечує адаптацію до економічних викликів, формує стійку фінансову базу для зростання та інвестування [9].

Важливим елементом механізму є фінансові методи, які визначають підходи до управління грошовими потоками, прибутком, витратами та інвестиціями. До таких методів належать фінансовий аналіз, планування,

прогнозування, контроль і регулювання. Вони забезпечують розуміння внутрішньої та зовнішньої фінансової ситуації, дозволяють оперативно реагувати на зміни ринкового середовища та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Фінансовий аналіз дає змогу оцінити поточний стан підприємства, виявити проблемні зони та визначити потенційні резерви зростання. Фінансове планування та прогнозування орієнтовані на майбутнє: вони передбачають розробку бюджетів, прогнозів доходів і витрат, сценаріїв розвитку, що дає змогу забезпечити контроль над фінансовими результатами. Регулювання та контроль, у свою чергу, спрямовані на запобігання відхиленням від запланованих показників і вжиття своєчасних коригувальних заходів [21, с. 6].

Не менш важливим елементом механізму є фінансові інструменти, які становлять практичну реалізацію методів управління. До них належать: прибуток, дохід, рівень рентабельності, амортизаційна політика, облігаційні умови, система дивідендів, структура капіталу, кредитні умови, орендна плата, фінансові санкції тощо. Застосування цих інструментів дає змогу формувати оптимальну структуру активів та пасивів, регулювати грошові потоки, мінімізувати ризики та забезпечити фінансову рівновагу підприємства [22].

Однією з ключових підсистем є нормативно-правове забезпечення, що охоплює закони, підзаконні акти, інструкції, положення та інші нормативні документи, які регулюють фінансову діяльність підприємства. Ці нормативи визначають правила ведення обліку, оподаткування, розподілу прибутку, використання фінансових інструментів, взаємодії з кредиторами та інвесторами.

Важливу роль у механізмі відіграє і інформаційне забезпечення, яке охоплює дані про фінансову діяльність, економічну ситуацію, ринки збуту, конкурентів, а також внутрішню звітність і аналітику. Доступ до своєчасної, достовірної та повної інформації є передумовою для прийняття ефективних

фінансових рішень, оцінки ризиків і формування адаптивної стратегії підприємства [37].

До методичного забезпечення належить система показників, алгоритмів і методів, які використовуються для оцінки фінансової стійкості, аналізу платоспроможності, визначення структури капіталу, управління ліквідністю тощо. У цьому контексті застосовуються як стандартні, так і адаптовані під конкретну ситуацію методики, що враховують специфіку діяльності підприємства та його фінансові цілі. До методів, зокрема, належать: коефіцієнтний аналіз, SWOT-аналіз, сценарне моделювання, дисконтоване оцінювання грошових потоків, аналіз точки беззбитковості тощо.

Реалізація механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства можлива лише за умови наявності організаційного, кадрового та технічного забезпечення. Це означає, що підприємство повинно мати відповідну структуру управління, кваліфікований фінансовий персонал, сучасні програмні засоби для фінансового аналізу й контролю, а також налагоджені внутрішні комунікації між підрозділами.

Фінансова стійкість підприємства проявляється у здатності стабільно виконувати свої фінансові зобов'язання, ефективно використовувати ресурси, формувати інвестиційну привабливість та підтримувати позитивну ділову репутацію. З огляду на це, підприємства, які дотримуються принципів фінансової стабільності, є більш конкурентоспроможними, стійкими до ризиків і привабливими для інвесторів [33].

Таким чином, механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства виступає комплексним інструментом стратегічного управління, який поєднує економічні, організаційні, нормативні та інформаційні засоби. Його ефективна реалізація дозволяє підприємству адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зберігати платоспроможність і забезпечувати сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Суб'єкт господарювання, який не має чітко окреслених орієнтирів і перспектив розвитку, не викликає довіри у ділових партнерів і споживачів, а

також не є привабливим для інвесторів. Важливими факторами, які впливають на імідж підприємства, є його платоспроможність і фінансова стійкість, тобто здатність працювати прибутково протягом тривалого часу. Це, своєю чергою, визначається кількістю й якістю реалізованої продукції (послуг), рівнем організації виробництва та праці, а також технічними, технологічними та іншими факторами. Для характеристики фінансового стану підприємства використовуються такі критерії, як фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність балансу, кредитоспроможність і рентабельність [37].

Ключові індикатори фінансової стійкості підприємства в контексті наряду використання грошових коштів представлені на рис. 1.7.

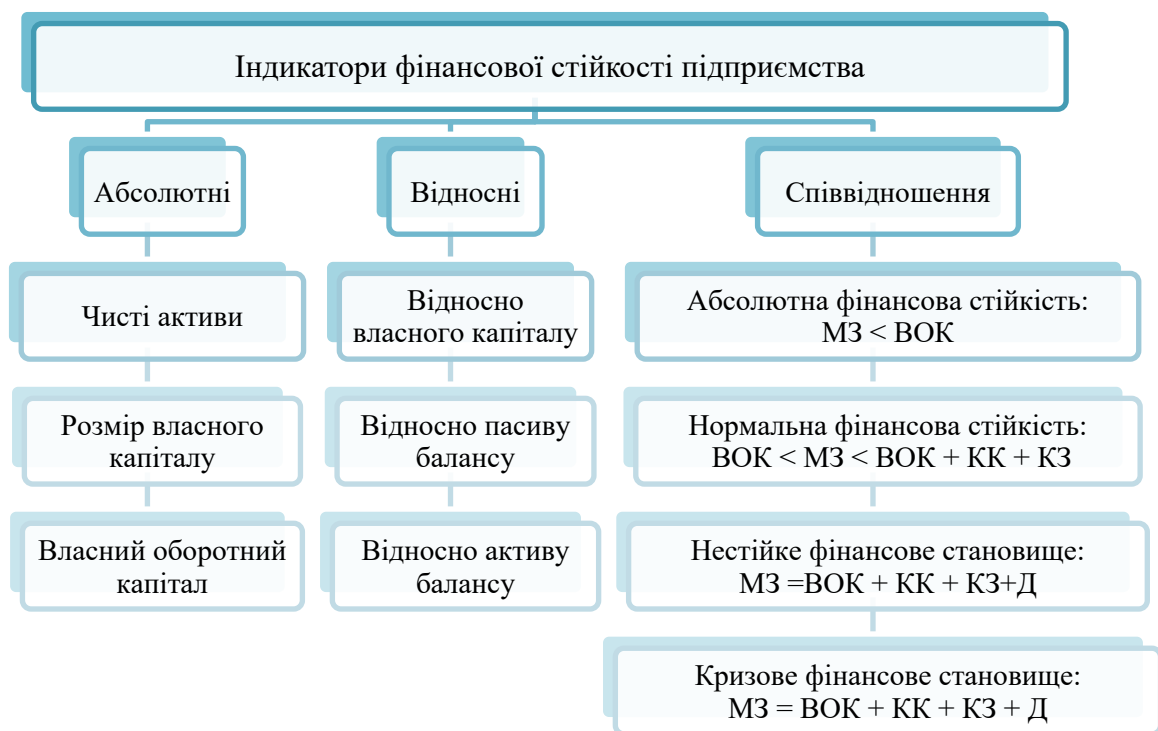

Рис. 1.7. Чинники, що безпосередньо впливають на фінансову стійкість підприємств

Позначення: МЗ - запаси, ВОК - власний оборотний капітал, КК - короткострокові кредити та позики, КЗ - кредиторська заборгованість, Д - додаткові джерела, які послаблюють фінансову напруженість (тимчасово вільні власні кошти, залучені кошти, кредити банку на тимчасове поповнення оборотних коштів та інші позикові кошти)

Джерело: складено автором за матеріалами [2, с. 10]

Якщо підприємство є фінансово стійким і платоспроможним, воно має переваги перед конкурентами в залученні інвестицій, отриманні кредитів,

виборі постачальників і підборі кваліфікованого персоналу. Основні характеристики фінансово стійкого підприємства зображено на рис. 1.8.

Рис. 1.8. Ключові характеристики фінансово стійких підприємств

Джерело: складено автором за матеріалами [2, с. 11]

Фінансовий стан бізнесу в контексті ефективного використання капіталу відображає рівень фінансової стійкості. Для визначення цього рівня необхідно розрахувати відповідні показники – індикатори ліквідності та платоспроможності. Платоспроможність характеризує здатність підприємства вчасно погашати борги, а ліквідність – швидкість, з якою це відбувається. Обидва ці показники формують уявлення про фінансову стійкість підприємства [2].

Проблема переважання позикового капіталу над власним є актуальною для багатьох галузей. Більшості підприємств складно отримати кредити на вигідних умовах через недовіру з боку банків до їх платоспроможності. Додатковою проблемою є негативне співвідношення зобов'язань і дебіторської заборгованості, що часто спричинене простроченою заборгованістю перед кредиторами, бюджетом, працівниками та постачальниками.

Негативна динаміка фінансового стану може бути також зумовлена

зношеністю основних засобів та відсутністю їх оновлення. Значна частина керівників погоджується, що перевага позикового капіталу є небажаною для забезпечення фінансової стабільності. Вважається, що чим більше власних ресурсів (зокрема прибутку) має підприємство, тим вищі його шанси на виживання в умовах ринкової невизначеності та криз.

Залучення позикового капіталу, з одного боку, знижує фінансову надійність, але з іншого – може забезпечити конкурентні переваги, дозволити вихід на нові ринки, диверсифікацію видів діяльності та збільшення прибутку [13].

Кредитори, як правило, віддають перевагу підприємствам із високою часткою власного капіталу, адже це зменшує фінансові ризики. Щоб забезпечити надійний фінансовий стан, підприємства повинні прагнути до збалансованої структури капіталу – раціонального використання власних ресурсів і мінімізації обсягів позикових коштів. Це дає змогу зменшити витрати на обслуговування боргів і збільшити обсяг коштів, які можуть бути спрямовані на розвиток.

У сучасних умовах трансформаційних змін економіки важливим елементом державної політики має стати ефективна підтримка підприємницького сектору, яка здатна не лише зменшити витрати на виробництво та реалізацію продукції, але й надати підприємствам можливість обирати стратегічні варіанти розвитку. Така підтримка має бути спрямована, зокрема, на стимулювання кінцевого попиту через підвищення купівельної спроможності населення та зменшення загального рівня підприємницьких ризиків.

Одним із найбільш актуальних ризиків у сучасній господарській практиці є ризик зниження рівня фінансової стійкості підприємства, що проявляється у порушенні оптимального співвідношення між джерелами фінансування та наявними оборотними активами, необхідними для стабільного функціонування бізнесу. Основною причиною цього є нераціональна структура капіталу, насамперед надмірна залежність від

позикових ресурсів при недостатньому рівні власного капіталу.

Фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання забезпечувати рівновагу між доходами і витратами, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, підтримувати платоспроможність у довгостроковій перспективі. Зниження цього рівня призводить до втрати конкурентних позицій, обмеження інвестиційної привабливості, зростання ризику банкрутства [32].

Управління ризиком зниження фінансової стійкості передбачає системний підхід, який включає не лише аналіз причин, що його зумовлюють, а й впровадження механізмів запобігання негативним наслідкам. Важливу роль у цьому процесі відіграє кількісна оцінка ризику за допомогою розрахунково-аналітичних методів, що дозволяють отримати об'єктивне уявлення про ймовірні загрози та ступінь їхнього впливу на діяльність підприємства.

У надзвичайних умовах, зокрема в період воєнного стану чи економічної нестабільності, особливої актуальності набувають внутрішні механізми захисту, зокрема системи внутрішнього страхування, які здатні мінімізувати втрати внаслідок дії ризикових факторів. До таких механізмів належать заходи з попередження та нейтралізації ризиків, серед яких вирізняють:

- уникнення ризику (вибір менш ризикованих рішень);
- мінімізація ризику (скорочення потенційних збитків);
- диверсифікація (розподіл капіталу або видів діяльності для зниження залежності від одного джерела доходу);
- обмеження ризику (встановлення лімітів щодо залучення зовнішніх ресурсів чи проведення окремих операцій) [40].

Реалізація зазначених заходів сприяє зміцненню фінансової бази підприємства та забезпеченню його загальної економічної стійкості.

Отже, механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства – це комплекс взаємопов'язаних елементів, що включає фінансові методи, інструменти, принципи, а також нормативно-правове, методичне й

інформаційне забезпечення, що в сукупності створюють умови для сталого розвитку підприємства. Основна мета цього механізму – підтримання оптимального рівня фінансової рівноваги між джерелами формування капіталу, обсягами активів та структурою зобов'язань.

1.3. Методичні засади аналізу фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства є ключовою характеристикою його фінансового стану, яка відображає здатність суб'єкта господарювання забезпечувати безперервність операційної діяльності, своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями, ефективно використовувати власні й залучені фінансові ресурси, а також протистояти впливу внутрішніх і зовнішніх економічних ризиків. Аналіз фінансової стійкості має прикладне значення як для внутрішнього управління підприємством, так і для зовнішніх користувачів фінансової інформації – інвесторів, кредиторів, контрагентів.

Методичні засади аналізу фінансової стійкості ґрунтуються на системному підході до оцінювання структури капіталу, рівня ліквідності, платоспроможності та незалежності підприємства. В основі аналізу лежить обробка даних фінансової звітності, передусім бухгалтерського балансу (форма №1) та звіту про фінансові результати (форма №2). Основна мета аналізу полягає у виявленні реального стану підприємства, ступеня його фінансової незалежності та можливостей для сталого розвитку [43].

У сучасному бізнес-середовищі фінансова стійкість є одним із ключових чинників успішної діяльності підприємства. Проведення діагностики фінансової стійкості дозволяє вчасно виявляти потенційні загрози та використовувати наявні можливості для довготривалого розвитку. В умовах посилення конкуренції та нестабільності зовнішнього середовища підприємствам дедалі важче гарантувати стабільність функціонування й

безперервність виконання зобов'язань. Для досягнення належного рівня фінансової стійкості необхідно створити сприятливі економічні передумови для стабілізації діяльності, посилити роль фінансового механізму, адаптованого до специфіки господарювання, а також орієнтувати державну політику підтримки бізнесу на покращення доступу до кредитних ресурсів.

Кожне підприємство має забезпечити наявність достатнього обсягу власних коштів, який гарантує можливість своєчасного виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами, акціонерами, партнерами та державними установами. Фінансова стійкість у цьому контексті розглядається як здатність підприємства ефективно управляти фінансовими потоками, вільно маневрувати грошовими ресурсами, підтримувати безперервну господарську діяльність, зберігаючи при цьому прийнятний рівень ризику [52].

Оптимальне співвідношення між власними та позиковими джерелами фінансування забезпечує платоспроможність, фінансову незалежність, інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність підприємства. Для посилення фінансової стійкості необхідно впроваджувати регулярний фінансовий аналіз, контролювати динаміку основних показників і оперативно реагувати на відхилення, що можуть свідчити про погіршення стану справ.

Стабільне фінансове становище підприємства створює передумови для залучення інвестицій, розширення ринків збуту, вдосконалення обслуговування клієнтів, розширення асортименту товарів або послуг, а також підвищення загальної рентабельності бізнесу. Надійний рівень фінансової стійкості дозволяє підприємству отримувати відстрочки платежів від постачальників, залучати банківське фінансування на більш вигідних умовах, що позитивно впливає на зниження витрат та зміцнення економічного потенціалу [54].

Ефективно функціонуючий механізм фінансової стійкості знижує ризик банкрутства, забезпечує вчасне виконання кредитних зобов'язань, сприяє раціональному використанню активів та фінансових ресурсів. До того ж, сформована система управління фінансовою стійкістю може стати

стратегічною перевагою підприємства порівняно з конкурентами, які перебувають у складнішому фінансовому становищі.

Методика аналізу фінансової стійкості підприємства наведена в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Методичні етапи аналізу фінансової стійкості підприємства

№	Етап аналізу	Сутність етапу	Основні показники
1	Аналіз структури джерел фінансування	Визначення співвідношення власного і позикового капіталу	- Коефіцієнт автономії - Коефіцієнт фінансової залежності - Коефіцієнт концентрації власного капіталу
2	Аналіз платоспроможності та ліквідності	Оцінка здатності підприємства погашати короткострокові зобов'язання	- Коефіцієнт поточної ліквідності - Коефіцієнт швидкої ліквідності - Коефіцієнт абсолютної ліквідності
3	Оцінка маневреності капіталу	Аналіз здатності підприємства оперативно змінювати структуру активів відповідно до потреб	- Коефіцієнт маневреності власного капіталу - Коефіцієнт забезпеченості оборотного капіталу власними коштами
4	Оцінка рівня фінансової стійкості	Визначення стабільності фінансової бази та залежності від зовнішніх джерел фінансування	- Коефіцієнт фінансової стабільності - Коефіцієнт покриття інвестицій
5	Факторний аналіз	Виявлення причин змін фінансової стійкості, діагностика через кілька взаємопов'язаних показників	- Методика DuPont - Модель Альтмана (Z-score)

Джерело: [46; 72]

Одним із базових напрямів аналізу є оцінка структури джерел фінансування діяльності підприємства. Вона передбачає розрахунок та інтерпретацію таких показників, як коефіцієнт автономії (відношення власного капіталу до загальної суми активів), коефіцієнт фінансової залежності (відношення залучених коштів до власного капіталу), а також коефіцієнт концентрації власного капіталу. Високе значення коефіцієнта автономії свідчить про фінансову незалежність підприємства, знижуючи ризик втрати платоспроможності у випадку коливань зовнішнього середовища.

Важливою складовою аналізу фінансової стійкості є дослідження платоспроможності та ліквідності підприємства. Ці характеристики визначають здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання поточними активами. Для цього використовуються відповідні коефіцієнти: коефіцієнт поточної ліквідності, швидкої ліквідності та абсолютної ліквідності. Кожен з них відображає різний ступінь ліквідності активів, від найбільш загального до найліквіднішого. Значення цих показників порівнюються з нормативними або середньогалузевими значеннями, що дозволяє зробити висновки щодо фінансової рівноваги підприємства у короткостроковому періоді [72].

Оцінка маневреності капіталу також має важливе значення в межах методичного підходу до аналізу фінансової стійкості. Під маневреністю розуміють здатність підприємства оперативно змінювати структуру активів і капіталу відповідно до потреб господарської діяльності. Визначення коефіцієнта маневреності власного капіталу (відношення власного капіталу, що знаходиться у формі оборотних активів, до загального обсягу власного капіталу) дозволяє оцінити гнучкість у використанні ресурсів. Крім того, обчислюється коефіцієнт забезпеченості оборотного капіталу власними коштами, який відображає здатність підприємства самостійно фінансувати оборотні активи без залучення короткострокових позик.

Наступним етапом аналізу є визначення рівня фінансової стабільності. Для цього використовують коефіцієнт фінансової стійкості, який розраховується як співвідношення власного капіталу та довгострокових зобов'язань до сукупних активів підприємства. Цей показник дозволяє визначити, наскільки стабільною є фінансова основа функціонування підприємства в довгостроковій перспективі.

Крім розрахунку окремих коефіцієнтів, сучасна методика передбачає використання комплексного та факторного аналізу фінансової стійкості. Так, багатофакторні моделі (наприклад, Z-score модель Альтмана) дозволяють прогнозувати ймовірність банкрутства підприємства на підставі декількох

ключових фінансових показників. Такі моделі мають високу прогностичну точність і широко застосовуються в міжнародній практиці [64].

Аналіз фінансової стійкості також передбачає вивчення динаміки відповідних показників за кілька звітних періодів, що дозволяє виявити тенденції до покращення або погіршення ситуації. Особливо важливим є порівняння результатів з аналогічними підприємствами в межах галузі, що дає змогу визначити конкурентоспроможність і позицію на ринку.

Таблиця 1.5

Узагальнені характеристики фінансової стійкості підприємства

Ознака	Характеристика	Економічне значення
Платоспроможність	Здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання перед контрагентами	Свідчить про надійність підприємства як партнера
Ліквідність	Швидкість перетворення активів на грошові кошти для покриття короткострокових зобов'язань	Забезпечує гнучкість у фінансовому управлінні
Збалансованість активів і пасивів	Відповідність між джерелами фінансування (власними й позиковими коштами) та напрямками їх використання	Підвищує стабільність фінансового стану
Рівень автономії (фінансова незалежність)	Частка власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування	Чим вища автономія – тим нижчі ризики банкрутства
Рентабельність	Здатність підприємства отримувати прибуток з одиниці витрат або вкладеного капіталу	Характеризує ефективність господарської діяльності
Маневреність власного капіталу	Співвідношення мобільної (обігової) частини власного капіталу до загального обсягу власного капіталу	Визначає гнучкість у розпорядженні власними коштами
Фінансова стабільність у часі	Здатність підприємства підтримувати оптимальні фінансові показники в довгостроковій перспективі	Свідчить про ефективне стратегічне управління
Стійкість до ризиків	Рівень сприйняття підприємством зовнішніх та внутрішніх загроз з мінімальним впливом на фінансовий стан	Забезпечує збереження конкурентоспроможності навіть за несприятливих умов

Джерело: [66]

Порівняльний аналіз наявних підходів дозволяє визначити найбільш доцільні з них для конкретного підприємства, враховуючи галузеву специфіку, цілі аналізу та наявність інформаційної бази. У табл. 1.6 наведено класифікацію основних підходів до оцінки фінансової стійкості.

Таблиця 1.6

Підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства

№	Назва підходу	Суть підходу	Інструменти та показники	Переваги	Недоліки
1	Абсолютний	Базується на аналізі залишків власного оборотного капіталу	Чистий оборотний капітал, надлишок/недолік власних джерел фінансування	Простота обчислення, швидка оцінка	Не враховує позикові ресурси та ліквідність
2	Коефіцієнтний	Оцінює стійкість через систему фінансових коефіцієнтів	Коефіцієнт автономії, маневреності, забезпеченості оборотними активами	Комплексність, порівнюваність у динаміці	Потребує стандартів або галузевих нормативів
3	Балансовий	Оцінка структури балансу з точки зору джерел фінансування	Аналіз активу й пасиву балансу, наявність резервів, відповідність джерел і напрямів фінансування	Глибокий аналіз, зручний для внутрішнього аудиту	Складний для порівняння з іншими підприємствами
4	Динамічний	Досліджує зміну фінансових параметрів у часі	Темпи зміни власного капіталу, платоспроможності, фінансової незалежності	Показує тенденції, можливість прогнозування	Не дозволяє оцінити поточний стан підприємства
5	Інтегральний	Поєднує кілька методів в єдину інтегральну оцінку	Узагальнені показники, рейтинги, комплексні індекси	Найповніша оцінка, багатофакторність	Висока складність розрахунків, потреба в значному обсязі даних
6	Факторний / діагностичний	Виявляє вплив окремих факторів на фінансову стійкість підприємства	Факторний аналіз (DuPont), Альтмана, дискримінантний аналіз	Виявляє причини змін, можливість побудови прогнозних сценаріїв	Високі вимоги до достовірності й повноти даних

Джерело: [54]

Фінансова стійкість підприємства є однією з ключових характеристик його економічної надійності та здатності до стабільного функціонування в умовах змін зовнішнього середовища. У процесі її оцінювання науковці й практики використовують різноманітні підходи, які відрізняються за глибиною аналізу, набором індикаторів, методикою обчислення та акцентами на тих чи інших аспектах фінансового стану.

Аналіз існуючих підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства свідчить про їх значну варіативність та залежність від мети дослідження.

Абсолютні та коефіцієнтні підходи зручні для поточної оцінки, тоді як динамічний і інтегральний – ефективні для стратегічного аналізу. Факторний підхід надає можливість глибшого розуміння причин змін стійкості.

У практиці управління підприємством доцільним є поєднання кількох підходів з метою підвищення об'єктивності та повноти оцінювання фінансової стійкості [21].

Підсумовуючи, можна зазначити, що методичні засади аналізу фінансової стійкості включають як класичні коефіцієнтні методи, так і сучасні економіко-математичні інструменти, які дозволяють здійснювати поглиблену оцінку фінансового становища підприємства. Використання комплексного підходу до аналізу забезпечує можливість своєчасного виявлення проблем у сфері управління фінансами та розробки ефективних заходів щодо зміцнення фінансової стабільності суб'єкта господарювання.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління фінансовою стійкістю підприємства

Управління фінансовою стійкістю підприємства вимагає чіткої регламентації та доступу до якісної інформаційної бази, що дозволяє здійснювати ефективний контроль за використанням фінансових ресурсів, забезпечувати фінансову рівновагу, оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Зазначена діяльність базується на нормативно-правовому забезпеченні та джерелах інформації, що охоплюють як національні законодавчі акти, так і внутрішньогосподарські документи.

Нормативно-правове забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств в Україні базується на таких ключових актах (табл. 1.7).

Господарський кодекс України визначає загальні принципи ведення господарської діяльності, фінансового управління та відповідальності суб'єктів господарювання за результати діяльності;

Таблиця 1.7

Основні нормативно-правові акти у сфері управління фінансовою стійкістю підприємства

№ з/п	Назва нормативного акта	Зміст та значення для фінансової стійкості
1	Господарський кодекс України	Визначає загальні засади ведення господарської діяльності, управління майном і фінансами
2	Цивільний кодекс України	Регулює правові відносини власності, кредитування, застави тощо
3	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Встановлює принципи ведення обліку та складання фінансової звітності
4	Податковий кодекс України	Регламентує оподаткування, що впливає на прибуток і фінансову стабільність
5	Закон України «Про аудиторську діяльність»	Забезпечує перевірку достовірності фінансової інформації
6	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО)	Регулюють методику відображення господарських операцій у фінансовій звітності
7	Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)	Забезпечують прозорість та порівнюваність звітності (для підприємств, що їх застосовують)
8	Закон України «Про фінансовий лізинг»	Регламентує залучення підприємством активів через лізингові операції
9	Закон України «Про банки і банківську діяльність»	Визначає умови співпраці підприємств із банками, доступ до кредитування
10	Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»	Регламентує фінансування через випуск акцій, облігацій та ін.

Цивільний кодекс України регламентує правові відносини власності, позики, застави та інші фінансові операції, що впливають на фінансову стійкість;

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 року (із змінами) є основою організації облікового процесу та складання фінансової звітності, на підставі якої проводиться аналіз фінансової стійкості;

Податковий кодекс України, який визначає правила нарахування та сплати податків і зборів, що мають прямий вплив на прибутковість та ресурсне забезпечення підприємства;

Закон України «Про аудиторську діяльність» і відповідні стандарти аудиту регламентують перевірку достовірності фінансової інформації;

Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) або Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) (для підприємств, які їх застосовують) – є базовим регулятором формування показників для оцінки фінансової стійкості;

Норми Законів України «Про фінансовий лізинг», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про банки і банківську діяльність» – регламентують доступ підприємств до зовнішніх джерел фінансування, що впливає на структуру капіталу.

У Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджених наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 року №14, поняття фінансової стійкості розглядається як ключовий критерій оцінки фінансово-господарського стану підприємства [48].

Фінансова стійкість підприємства трактується як здатність суб'єкта господарювання стабільно функціонувати, виконувати свої зобов'язання та підтримувати рівновагу між доходами і витратами, активами і пасивами.

Визначення фінансової стійкості здійснюється шляхом аналізу структури балансу підприємства, зокрема:

- співвідношення власного та позикового капіталу;
- рівня забезпеченості оборотних активів власними коштами;
- наявності чистого оборотного капіталу;
- покриття запасів власними обіговими ресурсами.

Ознакою незадовільної структури балансу, яка свідчить про зниження фінансової стійкості, є ситуація, коли:

- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами менший за норматив (0,1);

- поточна заборгованість перевищує грошові кошти, дебіторську заборгованість та ліквідні активи;
- спостерігається системне зниження коефіцієнтів ліквідності, автономії тощо.

Фінансова стійкість є необхідною умовою платоспроможності підприємства, тобто можливості своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями. Якщо підприємство втрачає фінансову стійкість, воно поступово переходить у стан передкризової ситуації, що в подальшому може призвести до неплатоспроможності або банкрутства [57].

Рекомендації передбачають виявлення типу стійкості, зокрема:

- абсолютна фінансова стійкість – підприємство повністю забезпечене власними обіговими коштами;
- нормальна стійкість – оборотні активи покриваються як власними, так і частково залученими коштами;
- нестійкий фінансовий стан – значна залежність від кредитів і позик;
- кризовий стан – дефіцит власних коштів та залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Методичні рекомендації надають чіткі критерії для діагностики фінансової стійкості, які можна застосовувати в аналітичній роботі фінансових служб, аудиторів, потенційних інвесторів або кредиторів. Їх також використовують у судових процесах щодо справ про банкрутство.

Окреме місце займають внутрішні нормативні документи підприємства, серед яких: положення про фінансову політику, бюджетування, фінансовий контроль, порядок формування резервів, положення про облік та амортизацію, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Саме вони забезпечують реалізацію загальнодержавних норм у внутрішньому управлінні та адаптацію механізмів до специфіки діяльності конкретного підприємства.

Інформаційне забезпечення управління фінансовою стійкістю передбачає систематичне збирання, обробку та аналіз внутрішньої та зовнішньої інформації, яка використовується для прийняття рішень у сфері

управління капіталом, ліквідністю, ризиками та рентабельністю. Основними джерелами інформаційного забезпечення є:

- Фінансова звітність підприємства (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал);
- Управлінська звітність, яка формується за внутрішніми стандартами підприємства для потреб оперативного управління;
- Бухгалтерські регістри, що містять первинну інформацію для розрахунку фінансових показників;
- Інформація з ринку – макроекономічні індикатори, зміни валютного курсу, процентних ставок, інфляційних очікувань, які можуть впливати на фінансову стійкість;
- Внутрішні фінансові моделі, прогнозні розрахунки, сценарні та факторні аналізи.

Фінансова звітність виступає основним джерелом інформації про фінансовий стан та господарську діяльність підприємства. Вона є першим офіційним документом, що дозволяє провести оцінку вартості бізнесу. Якісно складена фінансова звітність містить не лише підсумкові числові показники, але й комплексну аналітичну інформацію, яка сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Завдяки фінансовій звітності можна змодельовати діяльність підприємства в умовах різних сценаріїв, визначити межу беззбитковості та оцінити потенційні ризики й перспективи. Вона створює інформаційне підґрунтя для аналізу ефективності діяльності, своєчасного виявлення проблем та формування стратегічного бачення розвитку бізнесу.

Кожен звітний документ має свою специфіку й відображає певний аспект діяльності підприємства. У сукупності ці форми звітності забезпечують повну картину його фінансового стану та функціонування, дозволяючи розглядати бізнес як єдину, взаємопов'язану систему.

Джерела інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємства, які використовуються для аналізу, моніторингу та прийняття управлінських рішень наведено в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8

Основні джерела інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємства

№ з/п	Джерело інформації	Зміст та призначення
1	Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1)	Відображає структуру активів і пасивів підприємства, основу для розрахунку коефіцієнтів стійкості
2	Звіт про фінансові результати (форма №2)	Містить інформацію про доходи, витрати, прибуток або збиток
3	Звіт про рух грошових коштів	Дає змогу оцінити платоспроможність і внутрішні джерела фінансування
4	Примітки до фінансової звітності	Деталізують статті основної звітності, надають додаткові роз'яснення
5	Податкова звітність	Визначає податкові зобов'язання, що впливають на чистий прибуток і фінансовий стан
6	Управлінська звітність	Використовується для внутрішнього аналізу і планування фінансової стійкості
7	Програмні комплекси обліку (1С, BAS, SAP, М.Е.Дос тощо)	Автоматизують збір і обробку фінансових даних, розрахунок показників
8	Аудиторські висновки	Підтверджують достовірність звітності та забезпечують надійність даних для аналізу
9	Публічна інформація з баз даних ДПС, Мінфіну, НБУ	Допомагає зіставляти показники підприємства з середньогалузевими чи нормативними
10	Внутрішні регламенти та положення про фінансову політику	Містять методики, правила формування капіталу, резервів, структури джерел фінансування

Джерело: сформовано автором

Особливу роль відіграє автоматизація інформаційних процесів, зокрема впровадження програмних продуктів (наприклад, BAS ERP, 1С:Підприємство, SAP, Oracle Financials), які забезпечують швидкий доступ до фінансових даних, автоматичний розрахунок ключових показників та підготовку аналітичних звітів.

Таким чином, ефективне управління фінансовою стійкістю підприємства неможливе без чіткої нормативної бази, що регламентує фінансову діяльність, та якісного інформаційного забезпечення, яке дозволяє

своєчасно отримувати повну, достовірну та релевантну інформацію для прийняття управлінських рішень. Гармонізація нормативного і інформаційного середовища створює умови для забезпечення стабільного фінансового розвитку підприємства в умовах конкурентного ринку.

Висновки до розділу 1

Результати проведеного дослідження надають можливість сформулювати наступні висновки:

Дослідженням встановлено, що фінансова стійкість є кінцевим інтегральним результатом фінансово-господарської діяльності підприємства і характеризує ефективність управління його фінансовими ресурсами. Вона передбачає оцінку роботи підприємства на основі комплексу фінансово-економічних показників, сформованих за даними бухгалтерського обліку та управлінської звітності.

Фінансова стійкість аналізується на підставі спеціальних фінансових коефіцієнтів, які відображають структуру джерел фінансування підприємства. Зокрема, це коефіцієнт автономії (відображає частку власного капіталу в загальному обсязі активів), коефіцієнт фінансової залежності (зворотний до автономії), коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів, коефіцієнт маневреності власного капіталу (характеризує частку власного капіталу, що знаходиться у формі обігових коштів), а також коефіцієнт забезпеченості оборотного капіталу власними обіговими ресурсами.

Фінансову стійкість підприємства забезпечують наявні фінансові ресурси, їх структура та баланс, що при ефективному використанні дозволяє гарантувати стабільне функціонування та розвиток бізнесу. Досягнення оптимального рівня поточних активів та ефективне управління зобов'язаннями – необхідні умови забезпечення фінансової стабільності.

У якості вихідного постулату механізму забезпечення фінансової стійкості розглядається величина і структура капіталу підприємства, а також досягнення фінансової рівноваги між власними та залученими ресурсами. Основною умовою підтримання та підвищення фінансової стійкості є оптимальне співвідношення між власним та позиковим капіталом, яке дозволяє мінімізувати середньозважену вартість капіталу.

Методичні засади аналізу фінансової стійкості підприємства формують основу для прийняття ефективних управлінських рішень у фінансовій сфері. Комплексний підхід до аналізу дозволяє не лише оцінити поточний стан підприємства, а й виявити негативні тенденції та сформулювати пропозиції щодо підвищення фінансової стабільності. Сучасна практика вимагає поєднання класичних коефіцієнтних методів із прогностичними та факторними моделями, що забезпечує глибше розуміння внутрішніх і зовнішніх загроз для фінансової рівноваги підприємства.

Таким чином, при виборі джерел фінансування топменеджмент підприємства повинен формувати диверсифікований портфель фінансових ресурсів таким чином, щоб забезпечити мінімальну середньозважену вартість капіталу при достатньому рівні фінансової віддачі, яка має перевищувати ціну залученого капіталу. Використання фінансового важеля в такому випадку повинно бути спрямоване не лише на підвищення рентабельності, а й на зміцнення фінансової стійкості підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПРИВАТНОЇ АГРОФІРМИ «ЄРЧИКИ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Ефективне функціонування будь-якого суб'єкта господарювання значною мірою залежить від його організаційно-економічних характеристик, серед яких ключовими є форма власності, організаційна структура, масштаб і напрями діяльності, ресурсне забезпечення, рівень фінансової стійкості та інші економічні показники. Сукупність цих факторів формує потенціал підприємства та визначає його можливості щодо реалізації стратегічних і тактичних цілей розвитку.

У сучасних умовах господарювання аграрні підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави та розвитку сільських територій. Саме тому вивчення організаційно-економічних особливостей діяльності сільськогосподарських формувань, зокрема приватних агрофірм, набуває особливої актуальності. Таке дослідження дозволяє виявити сильні та слабкі сторони функціонування підприємства, оцінити динаміку його розвитку, а також визначити напрями удосконалення системи управління.

Приватна агрофірма «Єрчики» – господарство в Житомирській обл., що переважно займається виготовленням молока та має статус племінного господарства з розведення ВРХ Української червоно- і чорно-рябої молочної порід.

Історія Приватної агрофірми «Єрчики» розпочалася у 1993 році, коли на базі колишнього колгоспу імені Фрунзе було створено приватно-колективне підприємство. Його очолив Володимир Олександрович Дідківський –

досвідчений аграрій, який раніше працював головним зоотехніком у радгоспі «Попільнянський».

Засновники ПАФ «Єрчики» станом на 01.05.2025 року наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Засновники ПАФ «Єрчики» станом на 01.05.2025 року

ПІБ	Сума, грн.	Частка, %
Дідківський Богдан Володимирович	2 250 000.00	30,00
Дідківський Мирослав Володимирович	5 250 000.00	70,00
Разом	7 500 000.00	100,00

Джерело: сформовано за даними підприємства

У 2000 році підприємство було офіційно перереєстровано як приватна агрофірма «Єрчики». Цей крок став початком нового етапу в розвитку господарства, орієнтованого на впровадження сучасних технологій та розширення виробництва.

З 1995 року агрофірма почала активно розвивати тваринництво, зокрема молочне скотарство. Було завезено племінну худобу чорно-рябої та української червоно-рябої молочних порід із господарств-репродукторів Волинської, Житомирської та Чернівецької областей. Також використовувалися бугаї-плідники планових порід на маточному поголів'ї місцевого походження та чистопородні чорно-рябі голштинські бугаї.

Ці заходи дозволили значно підвищити продуктивність тваринництва та заклали основу для створення племінного заводу, який став одним із лідерів у галузі в Україні.

У 2020 році агрофірма здійснила масштабну реконструкцію ферми в селі Квітневе. Було знесено старі споруди та збудовано нові об'єкти: дійно-молочний блок, сінник, силосні траншеї, корівник на 400 голів та приміщення для персоналу .У 2024 році завершено будівництво сучасної молочної ферми на 1000 голів великої рогатої худоби, інвестовано близько 150 млн гривень. На підприємстві встановлено доїльне обладнання та систему управління стадом DelPro компанії DeLaval.

ПАФ «Єрчики» активно сприяє розвитку соціальної інфраструктури села Єрчики. За останні роки агрофірма збудувала 50 котеджів для своїх працівників, придбала комп'ютерний клас для місцевої школи, утримує дитячий садок, а також спорудила сауну, кафе та пекарню

Агрофірма «Єрчики» господарює на землях 4 сіл – Квітневе, Єрчики, Романівка та Велика Чернявська Житомирського (колишн. Попільнянського) району.

Таблиця 2.2

Організаційно-економічна характеристика ПАФ «Єрчики»

№ з/п	Показник	Значення
1	Повна назва підприємства	Приватна агрофірма «Єрчики»
2	Організаційно-правова форма	Приватне агропромислове підприємство
3	Місце розташування	Житомирська область, Житомирський район, с. Єрчики
4	Основні види діяльності	Рослинництво, тваринництво
5	Земельний фонд, га	5 500
6	Основні культури вирощування	Пшениця, кукурудза, ріпак, цукрові буряки, соя, соняшник, ячмінь, гречка
7	Кількість ВРХ, голів	Понад 2 000, з них 400 – дійне стадо
8	Обсяг виробництва молока, т/рік	4 400
9	Обсяг реалізації м'яса, т/рік	277 (у живій масі)
10	Статус у тваринництві	Племінне господарство з розведення ВРХ
11	Обсяг інвестицій у молочну ферму, млн грн	160
12	Основне технічне оснащення	Трактори та комбайни Claas, John Deere, системи зрошення
13	Обсяг виробництва зернових, т/рік	14 300, у т.ч. 7 700 т кукурудзи
14	Обсяг виробництва цукрових буряків, т/рік	27 000
15	Кількість працівників	210 працівників у 2024 році

Джерело: сформовано за даними підприємства

Приватна агрофірма «Єрчики» здійснює господарську діяльність на південно-східній території Житомирської області, що розташована в межах агрокліматичного поясу з помірно-континентальним кліматом. Середньорічна температура повітря у даному регіоні становить +6,5 °С, середня температура найхолоднішого місяця (січня) – -5,8 °С, а найтеплішого (липня) – +18,2 °С.

Тривалість безморозного періоду сягає близько 165 днів. Середня висота снігового покриву становить 13 см. Важливим природним чинником є наявність річки Унава, що протікає поруч із селом Єрчики, що створює сприятливі умови для розвитку зрошуваного землеробства.

Земельний банк агрофірми охоплює близько 5 500 гектарів, що розташовані в межах сіл Квітневе, Єрчики, Романівка та Велика Чернявка Житомирського району. Розмаїття земельних угідь дозволяє ефективно поєднувати вирощування різних сільськогосподарських культур з тваринницькою діяльністю.

Діяльність підприємства охоплює два ключові напрями – рослинництво та тваринництво.

У галузі рослинництва ПАФ «Єрчики» спеціалізується на вирощуванні широкого спектра зернових та технічних культур, зокрема пшениці, ячменю, кукурудзи, гороху, гречки, соняшнику, ріпаку, сої та цукрових буряків. Крім того, з метою забезпечення тваринницької галузі кормами вирощуються люцерна, трави на сінаж та кормові буряки. У 2024 році агрофірма зібрала понад 14,3 тис. тонн зернових культур, з яких 7,7 тис. тонн становила кукурудза на зерно. Обсяг зібраного врожаю цукрових буряків склав близько 27 тис. тонн, озимого ріпаку – 1 369 тонн, сої – 277 тонн.

У напрямі тваринництва підприємство утримує понад 2 000 голів великої рогатої худоби, з яких близько 400 – дійне стадо. У 2024 році було вироблено 4,4 тис. тонн молока та реалізовано на забій 277 тонн худоби в живій масі. Важливим досягненням є надання агрофірмі статусу племінного господарства з розведення ВРХ української червоно-рябої та чорно-рябої молочних порід, що свідчить про високий рівень генетичної роботи та селекційного відбору.

У 2020 році завершено будівництво сучасного молочнотоварного комплексу, який відповідає європейським стандартам ведення тваринництва. Загальний обсяг інвестицій у проєкт становив 160 млн грн. Новітня ферма

оснащена високотехнологічним обладнанням, що сприяє автоматизації процесів доїння, годування та утримання тварин.

Організаційна структура приватної агрофірми «Єрчики» є ієрархічною та функціональною, що забезпечує ефективне управління сільськогосподарськими, тваринницькими та переробними підрозділами. Підприємство має головну адміністрацію, що здійснює стратегічне планування, загальне керівництво та контроль за діяльністю всіх структурних одиниць.

Організаційна структура ПАФ «Єрчики» побудована за функціональним принципом і охоплює низку виробничих та управлінських підрозділів. Основні структурні одиниці підприємства наведені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Характеристика структурних підрозділів ПАФ «Єрчики»

№ з/п	Назва структурного підрозділу	Основні функції та характеристики
1	Рослинницький підрозділ	Вирощування зернових, технічних і кормових культур; агрономічний супровід; обробіток понад 5 500 га.
2	Тваринницький підрозділ	Утримання понад 2 000 голів ВРХ, зокрема 400 дійних корів; виробництво молока та м'яса.
3	Філія в с. Квітневе	До складу входить комбікормовий завод, доїльний зал, сучасні тваринницькі комплекси.
4	Машинно-тракторний парк	Забезпечення сільгосптехнікою; обслуговування і ремонт тракторів, комбайнів (Claas, John Deere).
5	Комбікормовий завод	Виробництво повноцінних кормів для ВРХ із власної сировини; розташований у філії в с. Квітневе.
6	Адміністративно-управлінські служби	Фінансове, кадрове, правове забезпечення; управління виробничим процесом і звітністю.

Джерело: сформовано за даними підприємства

На чолі ПАФ «Єрчики» стоїть директор, який координує діяльність усіх служб і підрозділів. Йому безпосередньо підпорядковуються:

- Головний агроном – відповідає за планування, організацію та контроль виробництва рослинницької продукції.
- Головний зоотехнік – здійснює керівництво тваринницьким підрозділом, контролює поголів'я, відтворення, годівлю, стан здоров'я тварин.

- Головний інженер – відповідає за технічне забезпечення, ремонт і експлуатацію сільськогосподарської техніки та устаткування.
- Головний економіст – забезпечує фінансово-економічний аналіз, планування, складання бюджету.
- Головний бухгалтер – веде бухгалтерський та податковий облік, звітність.
- Юридичний відділ – супроводжує правові питання діяльності підприємства.
- Відділ кадрів – веде облік персоналу, організовує набір працівників та підвищення їх кваліфікації.

Філія підприємства, розташована в с. Квітневе, функціонує як структурний підрозділ, підпорядкований керівництву головної агрофірми. У 2020 році на її території було побудовано сучасний виробничий комплекс, який включає:

- Комбікормовий завод – забезпечує власне виробництво повноцінних кормів для тваринницького комплексу, що знижує собівартість продукції та підвищує ефективність годівлі.
- Доїльний зал – обладнаний сучасними автоматизованими системами доїння, які відповідають європейським стандартам якості молока, підвищують продуктивність і зменшують трудомісткість.
- Сховище для кормів та сировини, приміщення для зберігання ветеринарних препаратів і технічного обслуговування обладнання.

У філії працює окремий завідувач комплексу, який підпорядковується безпосередньо директору ПАФ «Єрчики». Завідувачу підзвітні:

- Начальник комбікормового заводу.
- Завідувач доїльного залу.
- Майстри змін, оператори, технічний персонал та обслуговуючий персонал.

Така структура дозволяє підприємству забезпечувати гнучкість управління, чіткий розподіл функцій між підрозділами та оперативне

прийняття рішень. Вона орієнтована на досягнення високої продуктивності та конкурентоспроможності агрофірми на ринку аграрної продукції.

ПАФ «Єрчики» активно співпрацює з низкою постачальників як вітчизняного, так і іноземного походження. Основними постачальниками є:

- виробники насіння (RAGT, Saatbau, Limagrain);
- постачальники мінеральних добрив (Yara, EuroChem);
- компанії, що постачають засоби захисту рослин (Syngenta, Bayer, BASF);
- дилери сільськогосподарської техніки (ТОВ «Амако», ТОВ «Ландтех»).

Технічне забезпечення. ПАФ «Єрчики» активно модернізує свій технічний парк. У господарстві застосовуються сучасні сільськогосподарські машини та обладнання провідних світових виробників. Зокрема, використовуються німецькі трактори та комбайни марки Claas, а також американська техніка John Deere. На частині земельних ділянок встановлено системи зрошення, що дозволяє підвищити продуктивність сільськогосподарського виробництва та забезпечити стабільність врожайності навіть в умовах кліматичних коливань.

Основні ринки збуту продукції:

- зернові та технічні культури реалізуються елеваторам, трейдерам та аграрним холдингам;
- молоко – постачається на переробні заводи Житомирської, Київської та Вінницької областей (зокрема, ТОВ «Мілкіленд», ТОВ «Терра Фуд»);
- м'ясо ВРХ – реалізується на забійні підприємства та м'ясокомбінати;
- цукрові буряки – постачаються на цукрові заводи.

Клієнтами підприємства є як великі промислові покупці, так і посередницькі фірми, які забезпечують збут сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку та за кордон. Частина продукції реалізується за прямими контрактами з молокозаводами, переробними комбінатами та зернотрейдерами.

У регіоні ПАФ «Єрчики» конкурує з низкою агропідприємств, які мають подібний профіль діяльності. Серед основних конкурентів:

- ТОВ «Агро-Маїс» (Житомирська обл.) – спеціалізується на вирощуванні зернових культур і має розвинену систему зрошення;
- ФГ «Колос» – середнє фермерське господарство, що займається рослинництвом та молочним скотарством;
- ТОВ «Агріко Україна» – спеціалізується на виробництві картоплі, але також вирощує зернові культури та має сучасну технічну базу;
- АТ «Агроінвест» – велика агрокомпанія з багатoproфільною структурою, що активно інвестує в інноваційні технології.

Конкуренція на ринку аграрної продукції обумовлює необхідність для ПАФ «Єрчики» впроваджувати сучасні агротехнології, автоматизацію виробництва, вдосконалювати логістику та підвищувати якість продукції, щоб зберігати та зміцнювати свої ринкові позиції.

Отже, ПАФ «Єрчики» – це сучасне багатогалузеве сільськогосподарське підприємство, що здійснює діяльність у рослинництві та тваринництві, орієнтуючись на інноваційні підходи до агровиробництва. Розташоване в агропромисловому регіоні Житомирської області, господарство обробляє понад 5 500 гектарів землі та утримує більше 2 000 голів великої рогатої худоби.

Основними напрямками діяльності є вирощування зернових, технічних і кормових культур (пшениця, кукурудза, ріпак, соняшник, соя, цукрові буряки тощо), а також виробництво молока й м'яса. Підприємство має статус племінного господарства та впроваджує передові агротехнології, зокрема системи зрошення, сучасну техніку і цифровий моніторинг виробництва.

До складу ПАФ «Єрчики» входять структурні підрозділи: рослинницький, тваринницький, комбикормовий завод, філія в с. Квітневе з доїльним залом і сучасною фермою, а також адміністративно-управлінські служби. Завдяки інвестиціям у виробничу інфраструктуру, підприємство

посідає стабільні позиції на ринку агропродукції та співпрацює з українськими і європейськими партнерами.

Таким чином, ПАФ «Єрчики» є високопродуктивним агропромисловим підприємством, що характеризується диверсифікованою структурою господарювання, раціональним використанням ресурсного потенціалу та активним впровадженням інновацій у виробничі процеси. Це створює сприятливі умови для подальшого розвитку господарства та посилення його конкурентних позицій на аграрному ринку.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ФАП «Єрчики»

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства є ключовим етапом аналітичної роботи, що дозволяє виявити рівень його фінансової стабільності, платоспроможності, прибутковості та ефективності використання ресурсів. Така діагностика є підґрунтям для прийняття управлінських рішень, планування розвитку, визначення інвестиційної привабливості та оцінки потенційних ризиків.

Проведена діагностика дозволить виявити сильні та слабкі сторони діяльності ПАФ «Єрчики», а також обґрунтувати напрями удосконалення фінансового управління з урахуванням внутрішніх резервів і ринкових умов.

Здійснимо комплексний аналіз основних економічних показників діяльності ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки у табл. 2.4.

Упродовж 2022–2024 років ПАФ «Єрчики» продемонструвала загальну позитивну динаміку розвитку за більшістю ключових економічних показників, що свідчить про ефективність господарювання та потенціал подальшого зростання.

Таблиця 2.4

Основні економічні показники господарської діяльності ПАФ «Єрчики» у
2022-2024 роках

Показники	Роки			Відхилення 2024/2022	
	2022	2023	2024	+/-	%
1. Чистий дохід, тис. грн.	267 128	326 426	380 651	113 523	42.50
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	173 210	273 554	251 285	78 075	45.08
3. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	73 244	17 002	87 689	14 445	19.72
4. Чистий прибуток, тис. грн.	73 244	17 002	87 689	14 445	19.72
5. Середньооблікова чисельність працівників, осіб.	209	221	210	1	0.48
6. Середньорічна вартість: - необоротних активів, тис. грн.	281400.00	291222.00	340 591.50	59 191.50	21.03
- в т.ч. основних засобів, тис. грн.	248341.50	253980.00	301 604.50	53 263.00	21.45
- оборотних активів, тис. грн.	219608.50	242003.50	268 187.00	48 578.50	22.12
7. Фондовіддача	1.08	1.29	1.26	0.19	17.33
8. Фондомісткість	0.93	0.78	0.79	-0.14	-14.77
9. Фондоозброєність, тис. грн./особу.	1 188.24	1 149.23	1 436.21	247.98	20.87
10. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1.22	1.35	1.42	0.20	16.69
11. Продуктивність праці, тис. грн./особу.	1 278.12	1 477.04	1 812.62	534.50	41.82
12. Рентабельність господарської діяльності, %	27.42	5.21	23.04	-4.38	-15.98
13. Середньомісячна заробітна плата 1 працівника, грн.	18 179	18 569	23 898	5 718.99	31.46

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності

Чистий дохід підприємства у 2024 році склав 380 651 тис. грн, що на 113 523 тис. грн (або 42,5%) більше порівняно з 2022 роком. Це свідчить про розширення ринків збуту, підвищення обсягів реалізації продукції або зростання цін.

Собівартість реалізованої продукції також зросла – на 78 075 тис. грн або 45,08%. Важливо, що темпи зростання доходу (42,5%) дещо поступаються зростанню витрат, що потребує контролю за витратами.

Фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток у 2024 році досяг 87 689 тис. грн, що на 14 445 тис. грн більше, ніж у 2022 році (приріст 19,72%). У 2023 році спостерігалось різке зниження прибутковості (до 17 002

тис. грн), що, ймовірно, було пов'язано з впливом зовнішніх факторів (наприклад, кліматичних умов або ринкової кон'юнктури).

Середньооблікова чисельність працівників практично не змінилася, у 2024 році становила 210 осіб, що вказує на стабільну кадрову політику.

Середньорічна вартість активів зазнала зростання:

- Необоротні активи зросли на 21,03%, зокрема, основні засоби – на 21,45%, що свідчить про інвестиції у матеріально-технічну базу.
- Оборотні активи зросли на 22,12%, що свідчить про зростання обігових коштів для забезпечення виробничих циклів.

Фондовіддача зросла з 1,08 до 1,26, що означає підвищення ефективності використання основних засобів. Водночас фондомісткість зменшилась з 0,93 до 0,79, що також є позитивною тенденцією. Фондоозброєність працівників зросла на 20,87%, до 1 436,21 тис. грн на одного працівника, що вказує на зростання забезпеченості трудових ресурсів основними засобами.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів також покращився з 1,22 до 1,42, що свідчить про пришвидшення обігу коштів.

Продуктивність праці зросла майже на 42%, до 1 812,62 тис. грн/особу, що є позитивним результатом ефективного використання трудових ресурсів. Середньомісячна заробітна плата одного працівника зросла на 5 719 грн (на 31,46%), досягнувши 23 898 грн у 2024 році, що відповідає ринковим тенденціям та позитивно впливає на мотивацію персоналу.

Рентабельність господарської діяльності знизилася з 27,42% (2022 р.) до 23,04% (2024 р.), незважаючи на відновлення прибутковості після провального 2023 року. Це свідчить про потребу вдосконалення витратної політики.

Загалом ПАФ «Єрчики» продемонструвала стабільний розвиток, зростання доходів, продуктивності праці та ефективності використання ресурсів. Разом з тим, зниження рентабельності вказує на необхідність більш глибокого контролю за витратами та підвищення економічної стійкості підприємства. Зростання фондоозброєності та модернізація основних засобів

свідчать про інвестиційний розвиток, що є важливим фактором подальшого зростання конкурентоспроможності агрофірми.

Таблиця 2.5

Аналіз складу, динаміки та структури активів ПАФ «Єрчики» у 2022-2024 рр.

Показники	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%	П. с.
Необоротні активи, в т.ч.:	281391	52.45	301053	56.80	380130	55.29	98739	35.09	2.84
Нематеріальні активи	2409	0.45	2331	0.44	2257	0.33	-152	-6.31	-0.12
Незавершені капітальні інвестиції	6366	1.19	3759	0.71	5588	0.81	-778	-12.22	-0.37
Основні засоби	243875	45.45	264085	49.82	339124	49.32	95249	39.06	3.87
Оборотні активи, в т.ч.:	255045	47.54	228962	43.20	307412	44.71	52367	20.53	-2.83
Запаси	172277	32.11	152093	28.69	193638	28.16	21361	12.40	-3.95
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6633	1.24	8918	1.68	16106	2.34	9473	В 1,4 р.б.	1.11
Інша поточна дебіторська заборгованість	441	0.08	710	0.13	615	0.09	174	39.46	0.01
Грошові кошти та їх еквіваленти	28840	5.38	15647	2.95	26690	3.88	-2150	-7.45	-1.49
Інші оборотні активи	2007	0.37	380	0.07	276	0.04	-1731	-86.25	-0.33
Разом	536530	100	530052	100	687579	100	151049	28.15	0.00

Джерело: фінансова звітність

У таблиці 2.5 наведено аналіз складу, динаміки та структури активів ПАФ «Єрчики» за період 2022–2024 років. Загальна сума активів підприємства у 2024 році становила 687 579 тис. грн, що на 151 049 тис. грн або 28,15 % більше порівняно з 2022 роком. Зростання загальної суми активів свідчить про розширення господарської діяльності підприємства та нарощення виробничого потенціалу.

Необоротні активи у структурі активів за три роки зросли на 98 739 тис. грн (35,09 %), досягнувши рівня 380 130 тис. грн у 2024 році. Їх частка в загальній вартості активів зросла з 52,45 % у 2022 році до 55,29 % у 2024 році, що є позитивною динамікою з огляду на стратегічний характер цього виду активів. Основною складовою необоротних активів є основні засоби, обсяг яких збільшився з 243 875 тис. грн у 2022 році до 339 124 тис. грн у 2024 році, тобто на 95 249 тис. грн або 39,06 %. Їх частка у загальних активах також зросла – з 45,45 % до 49,32 %, що свідчить про модернізацію та розширення матеріально-технічної бази підприємства.

Водночас незначне зниження обсягів нематеріальних активів (на 6,31%) та незавершених капітальних інвестицій (на 12,22 %) може свідчити про завершення попередніх інвестиційних проектів або оптимізацію нематеріального компонента активів.

Оборотні активи також зазнали змін – зросли з 255 045 тис. грн у 2022 році до 307 412 тис. грн у 2024 році, тобто на 52 367 тис. грн або 20,53 %. Проте їх частка в загальних активах знизилася з 47,54 % до 44,71 %, що свідчить про відносне зростання частки довгострокових активів у структурі балансу.

У складі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси, обсяг яких зріс з 172 277 тис. грн до 193 638 тис. грн (на 12,4 %), хоча їх частка знизилася з 32,11 % до 28,16 %. Це може бути пов'язано з прискоренням оборотності запасів або ефективнішим їх використанням. Значне зростання відбулося у статті дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги – на 142,82 %, що може свідчити про посилення відстрочок платежів клієнтам або збільшення обсягів реалізації продукції з післяоплатою. Негативною тенденцією є зменшення грошових коштів та їх еквівалентів на 2 150 тис. грн або 7,45 %, що призвело до зменшення їх частки в структурі активів з 5,38 % до 3,88 %. Це може вказувати на збільшення витрат або інвестиційних витрат підприємства.

Отже, у 2022–2024 роках структура активів ПАФ «Єрчики» змінилася в напрямку збільшення частки необоротних активів, що є позитивною ознакою

інвестування у довгостроковий розвиток. Зростання дебіторської заборгованості потребує подальшого контролю, оскільки може негативно впливати на ліквідність підприємства.

Таблиця 2.6

Аналіз зобов'язань ПАФ «Єрчики» у 2022-2024 роках

Показники	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%	П. с.
Власний капітал, в т.ч.:	490439	91.41	507441	95.73	595150	86.56	104711	21.35	-4.85
Статутний капітал	7500	1.40	7500	1.41	7500	1.09	0	0.00	-0.31
Додатковий капітал	9 268	1.73	9 268	1.75	9 288	1.35	20	0.22	-0.38
Нерозподілений прибуток	473546	88.26	490548	92.55	578237	84.10	104691	22.11	-4.16
Цільове фінансування	0	0.00	0	0.00	2883	0.42	2883	100	0.42
Довгострокові зобов'язання	405	0.08	405	0.08	50788	7.39	50383	В 124,4 р.б.	7.31
Поточні зобов'язання в т.ч.:	45686	8.52	22206	4.19	41641	6.06	-4045	-8.85	-2.46
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	13426	2.50	3979	0.75	5075	0.74	-8351	-62.20	-1.76
Поточні зобов'язання за розрахунками	11507	2.14	5242	0.99	55533	8.08	44026	В 3,8 р.б.	5.93
Інші поточні зобов'язання	4482	0.84	6066	1.14	4415	0.64	-67	-1.49	-0.19
Доходи майбутніх періодів	0	0.00	0	0.00	2494	0.36	2494	100	0.36
Разом	536530	100	530052	100	687579	100	151049	28.15	0.00

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності підприємства

У таблиці 2.6 подано детальний аналіз структури джерел фінансування активів ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки. За результатами аналізу видно, що вартість пасивів підприємства зросла з 536 530 тис. грн у 2022 році до 687 579 тис. грн у 2024 році, що становить приріст на 151 049 тис. грн або 28,15 %. Це

зростання пов'язане насамперед із збільшенням обсягів власного капіталу та залученням довгострокових зобов'язань.

Власний капітал залишався основним джерелом фінансування діяльності підприємства впродовж усього аналізованого періоду. У 2022 році його частка становила 91,41 %, у 2023 році – 95,73 %, а у 2024 році – 86,56 %. Абсолютний обсяг власного капіталу зріс на 104 711 тис. грн або 21,35 %. Основну його частину становив нерозподілений прибуток, який збільшився з 473 546 тис. грн у 2022 році до 578 237 тис. грн у 2024 році, тобто на 22,11 %. Проте його частка у структурі пасивів знизилась на 4,16 в.п., що свідчить про часткове зростання ролі зовнішніх джерел фінансування.

Стабільним залишався статутний капітал, який протягом трьох років становив 7 500 тис. грн. Незначне зростання продемонстрував додатковий капітал – на 20 тис. грн (0,22 %), що не суттєво вплинуло на загальну структуру. Цікавим є поява у 2024 році цільового фінансування в обсязі 2 883 тис. грн (0,42 %), а також доходів майбутніх періодів – 2 494 тис. грн (0,36 %). Це може свідчити про державної підтримки за окремими програмами.

Значну увагу слід звернути на стрімке зростання довгострокових зобов'язань, які у 2022–2023 роках становили лише 405 тис. грн (0,08 %), а у 2024 році зросли до 50 788 тис. грн, або 7,39 % усіх пасивів. Зростання на 12 440,25% вказує на активне використання позикових коштів тривалого характеру, що може бути пов'язано з реалізацією інвестиційних проєктів.

Поточні зобов'язання, навпаки, мають нестабільну динаміку: у 2022 році – 45 686 тис. грн (8,52 %), у 2023 році – 22 206 тис. грн (4,19 %), а у 2024 році – 41 641 тис. грн (6,06 %). У порівнянні з 2022 роком, спостерігається зменшення на 4 045 тис. грн або 8,85 %. Найбільші зміни спостерігалися у статті поточних зобов'язань за розрахунками, обсяг яких збільшився з 11 507 тис. грн до 55 533 тис. грн, тобто у 4,8 раза. Частка цієї статті зросла на 5,93 в.п., що свідчить про зростання розрахунків з бюджетом, персоналом, за податками або іншими короткостроковими зобов'язаннями.

Водночас істотно скоротилася кредиторська заборгованість за товари,

роботи, послуги – з 13 426 тис. грн до 5 075 тис. грн (на 62,2 %), що може бути наслідком покращення платоспроможності підприємства або переходу на передоплату.

Загалом структура пасивів ПАФ «Єрчики» характеризується високою питомою вагою власного капіталу, проте у 2024 році помітно зросла роль залучених джерел, особливо довгострокових зобов'язань. Це свідчить про поступове збалансування структури капіталу та намагання підприємства ефективно використовувати фінансові ресурси для забезпечення розвитку.

У таблиці 2.7 представлено аналіз формування фінансових результатів діяльності ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки. Загалом простежується позитивна динаміка прибутковості, хоча в окремі періоди спостерігались коливання в обсягах доходів та витрат.

Таблиця 2.7

Аналіз формування фінансових результатів діяльності ПАФ «Єрчики» у
2022-2024 роках

Показники	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	р. до 2022 р.	
				+, -	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	267128	326426	380 651	113523	42.50
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	173210	273554	251 285	78 075	45.08
Валовий прибуток (збиток)	93 918	52 872	129 366	35 448	37.74
Інші операційні доходи	16 465	4 175	2 887	-13 578	-82.47
Адміністративні витрати	12 507	11 758	15 715	3 208	25.65
Витрати на збут	16 380	14 514	10 456	-5 924	-36.17
Інші операційні витрати	8 142	14 063	17 784	9 642	118.42
Фінансові результати від операційної діяльності	73 354	16 712	88 298	14 944	20.37
Інші фінансові доходи	154	285	385	231	150.00
Інші доходи	0	9	40	40	100
Фінансові витрати	0	0	1 015	1 015	100
Інші витрати	264	4	19	-245	-92.80
Фінансові результати до оподаткування	73 244	17 002	87 689	14 445	19.72
Чистий прибуток (збиток)	73 244	17 002	87 689	14 445	19.72

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Чистий дохід від реалізації продукції зріс з 267 128 тис. грн у 2022 році до 380 651 тис. грн у 2024 році, що становить приріст на 113 523 тис. грн або 42,50 %. Таке зростання може свідчити про активізацію комерційної діяльності, розширення обсягів виробництва або підвищення цін на продукцію.

Собівартість реалізованої продукції зросла з 173 210 тис. грн у 2022 році до 251 285 тис. грн у 2024 році (на 78 075 тис. грн або 45,08 %), що навіть перевищує темп зростання доходів. Це знижує ефективність використання виробничих ресурсів, однак водночас у 2024 році валовий прибуток досяг 129 366 тис. грн, що більше, ніж у 2022 році (93 918 тис. грн), з приростом на 35 448 тис. грн або 37,74 %.

Інші операційні доходи суттєво скоротилися: з 16 465 тис. грн у 2022 році до лише 2 887 тис. грн у 2024 році (зниження на 13 578 тис. грн або 82,47 %). Це свідчить про зменшення ролі позареалізаційних доходів у загальній структурі виручки, що може бути пов'язано з одноразовими надходженнями у 2022 році.

Адміністративні витрати зросли помірно – на 25,65 %, до 15 715 тис. грн, що відповідає звичайній інфляційній динаміці. Витрати на збут, навпаки, скоротилися з 16 380 тис. грн до 10 456 тис. грн (на 36,17 %), що може свідчити про оптимізацію логістичних або маркетингових процесів.

Інші операційні витрати зросли майже вдвічі – з 8 142 тис. грн у 2022 році до 17 784 тис. грн у 2024 році (на 118,42 %), що негативно вплинуло на загальний результат. Зростання цих витрат потребує подальшого аналізу їх структури.

Незважаючи на зростання витрат, фінансовий результат від операційної діяльності у 2024 році склав 88 298 тис. грн, що на 14 944 тис. грн або 20,37 % більше, ніж у 2022 році.

Інші фінансові доходи та інші доходи зростають, але мають незначний вплив на загальний фінансовий результат. Фінансові витрати у 2024 році

з'явилися вперше, склавши 1 015 тис. грн, що свідчить про використання підприємством кредитних ресурсів або обслуговування позик.

Фінансові результати до оподаткування і чистий прибуток у 2024 році становлять 87 689 тис. грн, що на 14 445 тис. грн або 19,72 % більше, ніж у 2022 році. Це свідчить про збереження прибутковості підприємства попри зміни в доходах і витратах.

Таким чином, аналіз фінансових результатів діяльності ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки свідчить про зростання виручки та прибутку підприємства, ефективну операційну діяльність, але водночас виявляє проблемні аспекти, зокрема підвищення собівартості та зростання операційних витрат. Для подальшого покращення фінансових результатів доцільним є посилення контролю за витратами та пошук нових джерел доходів.

У таблиці 2.8 представлено аналіз структури та динаміки операційних витрат ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки. Загальний обсяг операційних витрат у 2024 році зменшився на 89 166 тис. грн порівняно з 2022 роком, що становить скорочення на 18,24%. Проте варто звернути увагу на зміну структури витрат та їхніх окремих складових.

Таблиця 2.8

Аналіз операційних витрат ПАФ «Єрчики» у 2022-2024 роках

Показники	2022		2023		2024		Відхилення 2024 р. до 2022 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%	Пункт стукт.
Матеріальні затрати	336638	68.85	182823	51.68	197339	49.36	-139299	-41.38	-19.49
Витрати на оплату праці	45594	9.32	49244	13.92	60 224	15.06	14630	32.09	5.74
Відрахуванн я на соціальні заходи	9756	2.00	10407	2.94	12 868	3.22	3112	31.90	1.22
Амортизація	29163	5.96	35322	9.98	38 577	9.65	9414	32.28	3.69
Інші операційні витрати	67797	13.87	75979	21.48	90 774	22.71	22977	33.89	8.84
Разом	488948	100	353775	100	399782	100	-89166	-18.24	0.00

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Найбільшу частку у витратах традиційно займають матеріальні затрати. У 2022 році їх обсяг становив 336 638 тис. грн або 68,85% від загального обсягу. У 2024 році вони зменшилися до 197 339 тис. грн (49,36%), що на 139 299 тис. грн або 41,38% менше, ніж у 2022 році. Відповідно, їх частка в структурі витрат зменшилась на 19,49 відсоткових пунктів. Така динаміка може свідчити або про зниження обсягів виробничої діяльності, або про оптимізацію витрат на сировину та матеріали.

Натомість витрати на оплату праці демонструють зростання: з 45 594 тис. грн (9,32%) у 2022 році до 60 224 тис. грн (15,06%) у 2024 році. Абсолютне зростання становить 14 630 тис. грн, що відповідає приросту на 32,09%, а частка в структурі витрат збільшилась на 5,74 відсоткових пунктів. Це може свідчити про зростання фонду оплати праці через підвищення зарплат, збільшення чисельності персоналу або зміну облікової політики щодо преміювання.

Аналогічно зросли відрахування на соціальні заходи: з 9 756 тис. грн до 12 868 тис. грн (+31,90%), що є логічним наслідком зростання фонду оплати праці. Частка цих витрат у загальній структурі також зросла – на 1,22 в.п.

Суттєве збільшення спостерігається за статтею амортизації, яка зросла з 29 163 тис. грн до 38 577 тис. грн (+32,28%). Частка амортизаційних витрат підвищилася з 5,96% до 9,65%, що може бути результатом оновлення або розширення основних засобів підприємства.

Відчутне зростання спостерігається також за статтею інших операційних витрат: у 2022 році вони становили 67 797 тис. грн (13,87%), а в 2024 році – 90 774 тис. грн (22,71%), що на 22 977 тис. грн або 33,89% більше. Частка зросла на 8,84 відсоткових пунктів. Це може свідчити про збільшення витрат на послуги сторонніх організацій, логістику, енергоносії або інші витрати, не віднесені до основних категорій.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що ПАФ «Єрчики» у 2022–2024 роках провело значну реструктуризацію операційних витрат: спостерігається суттєве скорочення матеріальних витрат за одночасного

зростання витрат на персонал, амортизацію та інші операційні витрати. Така тенденція може бути наслідком змін у технологічному процесі, автоматизації виробництва або переходу на інші форми господарської діяльності. Водночас це вказує на необхідність детального аналізу ефективності нової структури витрат та її впливу на фінансові результати підприємства.

Показники рентабельності відіграють важливу роль у комплексній оцінці ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки дають змогу визначити рівень прибутковості виробництва, ефективність використання активів та капіталу. У таблиці 2.9 наведено динаміку ключових показників рентабельності ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки, що дозволяє зробити висновки щодо змін у фінансово-економічному стані підприємства протягом аналізованого періоду.

У 2022 році підприємство демонструвало високий рівень рентабельності продукції – 54,22 %, що свідчить про високу прибутковість реалізованої продукції. У 2023 році спостерігалось різке падіння цього показника до 19,33 %, що, ймовірно, було спричинено зниженням цін на продукцію або зростанням собівартості.

Таблиця 2.9

Показники рентабельності ПАФ «Єрчики» у 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 р. до 2022 р
Рентабельність продукції, %	54,22	19,33	51,48	-2,74
Рентабельність господарської діяльності, %	27,42	5,21	23,04	-4,38
Рентабельність активів, %	13,65	3,21	12,75	-0,90
Рентабельність власного капіталу, %	14,93	3,35	14,73	-0,20
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,54	1,19	1,51	-0,03
Коефіцієнт окупності активів	0,50	0,62	0,55	0,06
Коефіцієнт окупності власного капіталу	0,54	0,64	0,64	0,09

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Проте у 2024 році рентабельність продукції зросла до 51,48 %, що є позитивною тенденцією, однак все ще не досягає рівня 2022 року (відхилення –2,74 в.п.).

Подібну динаміку демонструє й рентабельність господарської діяльності: з 27,42 % у 2022 році вона знизилась до 5,21 % у 2023-му, а у 2024 році відновилася до 23,04 %, що свідчить про часткову стабілізацію виробничого процесу.

Рентабельність активів і власного капіталу також зазнали зниження у 2023 році, відповідно до 3,21 % і 3,35 %, однак у 2024 році ці показники знову наблизилися до рівнів 2022 року. Зокрема, рентабельність активів у 2024 році склала 12,75 % (проти 13,65 % у 2022 році), а рентабельність власного капіталу – 14,73 % (проти 14,93 %), що свідчить про ефективне використання ресурсної бази підприємства.

Коефіцієнт окупності виробничих витрат зменшився лише на 0,03 пункти, що свідчить про незначне погіршення ефективності витрат. Водночас, коефіцієнти окупності активів і власного капіталу зросли відповідно на 0,06 та 0,09, що вказує на покращення використання фінансових ресурсів у процесі формування прибутку.

Проведений аналіз свідчить про коливання рентабельності ПАФ «Єрчики» у 2022–2024 роках, з чітко вираженим спадом у 2023 році та частковим відновленням у 2024 році. Основними чинниками такої динаміки могли бути зовнішні економічні умови, зміна цінової політики, коливання собівартості продукції, а також інвестиції в оновлення виробничих потужностей. Позитивна тенденція 2024 року свідчить про відновлення стабільності та потенціал до подальшого зростання ефективності господарювання підприємства.

Аналіз фінансово-економічного стану ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки свідчить про відносно стабільне функціонування підприємства в умовах зовнішніх економічних викликів. Незважаючи на тимчасове погіршення ключових фінансових показників у 2023 році, зокрема зниження рентабельності та прибутковості, у 2024 році відбулося суттєве покращення основних індикаторів, що свідчить про ефективне антикризове управління та адаптацію до змін.

Підприємство зберігає високу частку власного капіталу в структурі фінансування, забезпечує прибутковість господарської діяльності та демонструє позитивну динаміку у використанні активів. Рентабельність продукції, активів та власного капіталу у 2024 році майже досягла рівня 2022 року, що підтверджує ефективне використання ресурсів.

Загалом фінансовий стан ПАФ «Єрчики» можна оцінити як задовільний, із позитивними тенденціями до відновлення та зростання. Це створює сприятливі передумови для подальшого розвитку, інвестиційної активності, підвищення конкурентоспроможності на аграрному ринку та зміцнення позицій підприємства в регіоні.

2.3. Оцінка системи управління фінансовою стійкістю ФАП «Єрчики»

Фінансова стійкість є ключовим елементом ефективного функціонування будь-якого підприємства, особливо в аграрному секторі, де господарська діяльність значною мірою залежить від зовнішніх факторів, таких як погодні умови, коливання ринкових цін, державне регулювання тощо. Від рівня фінансової стійкості залежить здатність підприємства протистояти ризикам, забезпечувати безперервність виробничого процесу, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та залучати інвестиції.

Розглянемо систему управління фінансовою стійкістю ПАФ «Єрчики». Оцінка включає аналіз динаміки основних фінансових показників, структури капіталу, ліквідності, платоспроможності та здатності підприємства зберігати баланс між доходами і витратами в умовах мінливої економічної кон'юнктури. Такий підхід дозволяє виявити сильні та слабкі сторони фінансової політики господарства, а також окреслити шляхи підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

Аналіз фінансової стійкості підприємства передбачає оцінку ключових фінансових коефіцієнтів, які відображають співвідношення між джерелами фінансування, обсягами власних та позикових ресурсів, здатність підприємства самостійно покривати свої зобов'язання, підтримувати стабільну структуру капіталу та забезпечувати поточну і довгострокову платоспроможність.

Фінансові коефіцієнти дають змогу здійснити комплексну діагностику фінансової рівноваги підприємства, виявити слабкі місця в управлінні капіталом, оцінити ступінь залежності від зовнішніх джерел фінансування та сформулювати напрямки вдосконалення фінансової політики. У таблиці 2.10 проаналізовано динаміку показників фінансової стійкості ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки з метою визначення рівня стабільності підприємства та ефективності управління його фінансовими ресурсами.

Таблиця 2.10

Динаміка показників фінансової стійкості ПАФ «Єрчики» у 2022-2024 роках

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024 р. до 2022 р., +/-
Коефіцієнт автономії	0.91	0.96	0.87	-0.05
Маневреність робочого капіталу	0.82	0.74	0.73	-0.09
Коефіцієнт фінансової залежності	1.09	1.04	1.16	0.06
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0.43	0.41	0.45	0.02
Співвідношення власного капіталу і поточних зобов'язань	10.64	22.44	6.44	-4.20
Коефіцієнт фінансової стабільності	4.54	9.14	2.88	-1.67

Джерело: розраховано згідно фінансової звітності

У таблиці 2.10 наведено динаміку основних показників фінансової стійкості ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки, що дає змогу оцінити зміни у структурі капіталу підприємства та його здатність зберігати фінансову рівновагу в умовах господарської діяльності.

Коефіцієнт автономії, який відображає частку власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування, знизився з 0,91 у 2022 році до 0,87 у 2024 році, що свідчить про певне зростання залежності підприємства від зовнішніх

джерел фінансування. Незважаючи на незначне зниження (на 0,05), значення залишається на високому рівні, що свідчить про достатню незалежність підприємства.

Маневреність робочого капіталу знизилася з 0,82 до 0,73, тобто на 0,09 пункту. Це свідчить про скорочення частки оборотного капіталу у власному капіталі, що обмежує гнучкість у використанні ресурсів і може ускладнювати реагування підприємства на зміни у зовнішньому середовищі.

Коефіцієнт фінансової залежності (обернений до автономії) підвищився з 1,09 до 1,16, що вказує на зростання частки залученого капіталу. Хоча абсолютні значення ще не критичні, така тенденція потребує уваги, оскільки збільшення фінансової залежності може підвищити ризик втрати платоспроможності.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу незначно зріс з 0,43 до 0,45, що свідчить про незначне зростання мобільності використання власних фінансових ресурсів, що є позитивною тенденцією.

Натомість співвідношення власного капіталу і поточних зобов'язань суттєво зменшилося – з 10,64 у 2022 році до 6,44 у 2024 році (на 4,20 пункту). Це може свідчити про зростання поточних зобов'язань або недостатній темп зростання власного капіталу, що може негативно позначитись на короткостроковій фінансовій стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності також знизився – з 4,54 до 2,88, що свідчить про зменшення здатності підприємства покривати зобов'язання стабільними джерелами фінансування. Таке зниження (на 1,67) може бути сигналом до перегляду структури капіталу з метою уникнення потенційних фінансових ризиків.

Отже, за аналізований період фінансова стійкість ПАФ «Єрчики» дещо знизилась. Незважаючи на збереження високої частки власного капіталу, спостерігається зменшення маневреності та зростання фінансової залежності. Підприємству варто зосередити увагу на оптимізації структури капіталу, підвищенні мобільності ресурсів і зміцненні короткострокової фінансової

стійкості.

У таблиці 2.11 наведено динаміку основних показників, що характеризують майновий стан ПАФ «Єрчики» протягом 2022–2024 років. У результаті аналізу простежується позитивна тенденція до зростання загальної вартості активів та власного капіталу, проте деякі показники свідчать і про певні ризики у фінансовій стабільності підприємства.

Таблиця 2.11

Показники майнового стану ПАФ «Єрчики» у 2022-2024 роках, тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
Власний капітал	490 439	507 441	595 150	104 711	21.35
Залучений капітал	46 091	22 611	92 429	46 338	100.54
Дебіторська заборгованість	6 633	8 918	16 106	9 473	142.82
Кредиторська заборгованість	13 426	3 979	5 075	-8 351	-62.20
Загальна вартість активів	536 530	530 052	687 579	151 049	28.15
Тривалість погашення дебіторської заборгованості	9.06	9.97	15.44	6.38	70.40
Тривалість погашення кредиторської заборгованості	18.35	4.45	4.87	-13.48	-73.47
Рентабельність власного капіталу, %	14.93	3.35	14.73	-0.20	-1.34

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності підприємства

Загальна вартість активів підприємства зросла на 151 049 тис. грн, або на 28,15 %, що свідчить про нарощення виробничого та фінансового потенціалу. Найбільший приріст забезпечено за рахунок зростання власного капіталу – з 490 439 тис. грн у 2022 році до 595 150 тис. грн у 2024 році, тобто на 104 711 тис. грн або 21,35 %. Висока питома вага власного капіталу в загальній структурі пасивів свідчить про достатній рівень фінансової незалежності підприємства.

Позитивною, але неоднозначною є динаміка залученого капіталу, який у 2024 році становив 92 429 тис. грн, що у 2 рази більше, ніж у 2022 році (зростання на 100,54 %). Це свідчить про активніше використання позикових коштів для фінансування господарської діяльності, що може бути спричинено реалізацією інвестиційних проєктів або потребою в оборотному капіталі.

Дебіторська заборгованість зросла з 6 633 тис. грн у 2022 році до 16 106 тис. грн у 2024 році (на 142,82 %). З одного боку, це може свідчити про розширення обсягів реалізації продукції на умовах відстрочки платежу, проте з іншого – може вказувати на зниження платоспроможності контрагентів. Це підтверджує і зростання тривалості погашення дебіторської заборгованості з 9,06 днів у 2022 році до 15,44 днів у 2024 році (на 70,40 %), що створює додаткові ризики втрати ліквідності.

Водночас кредиторська заборгованість скоротилася з 13 426 тис. грн до 5 075 тис. грн, або на 62,20 %. Це свідчить про виважену політику управління зобов'язаннями перед постачальниками та зменшення залежності від відстрочених платежів. Тривалість погашення кредиторської заборгованості скоротилась із 18,35 днів до 4,87 днів, що є позитивним результатом у контексті підвищення ділової репутації підприємства та зниження кредитного навантаження.

Щодо рентабельності власного капіталу, то її рівень суттєво знизився у 2023 році (до 3,35 %), однак у 2024 році вдалося відновити показник до 14,73%, що майже відповідає рівню 2022 року (14,93 %). Це вказує на стабільну здатність підприємства генерувати прибуток з власного капіталу, незважаючи на тимчасові ускладнення.

У цілому, аналіз майнового стану ПАФ «Єрчики» засвідчує зростання загального обсягу активів та стабілізацію фінансових результатів. Водночас необхідно посилити контроль за дебіторською заборгованістю з метою недопущення втрати ліквідності в майбутньому.

У таблиці 2.12 представлено аналіз ліквідності ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки. Динаміка показників свідчить про загалом задовільний рівень платоспроможності підприємства, однак варто звернути увагу на окремі зміни, які можуть мати вплив на фінансову стабільність.

Коефіцієнт поточної ліквідності, що характеризує загальну здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання за рахунок усіх оборотних активів, у 2022 році становив 5,58, що суттєво перевищує

рекомендований діапазон 1,0–2,0. У 2023 році цей показник різко зріс до 10,31, а у 2024 році знизився до 7,38, що на 1,80 пункту вище, ніж у 2022 році. Незважаючи на позитивні значення, їх надмірність свідчить про нераціональне використання оборотних активів або низький рівень зобов'язань, що може вказувати на неефективне фінансове планування.

Таблиця 2.12

Аналіз ліквідності ПАФ «Єрчики» у 2022-2024 роках

Показник	Рекомендоване значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024-2022, +/-
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,0 – 2,0	5.58	10.31	7.38	1.80
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 – 0,8	0.80	1.43	1.05	0.24
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,3	0.63	0.70	0.64	0.01
Чистий оборотний капітал	>0, збільшення	209359	206756	265771	56412.00
Частка оборотних активів в загальній сумі активів		47.54	43.20	44.71	-2.83

Джерело: розраховано згідно фінансової звітності

Коефіцієнт швидкої ліквідності, який відображає здатність підприємства розрахуватися з короткостроковими зобов'язаннями без урахування запасів, перевищував рекомендовані межі (0,6–0,8) у всі роки. У 2022 році він становив 0,80, у 2023 році зріс до 1,43, а у 2024 знизився до 1,05. Відносне зниження (на 0,24 у порівнянні з 2022 роком) є позитивним сигналом щодо поступової нормалізації структури оборотних активів, однак загальне перевищення свідчить про надлишок ліквідних активів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності також перевищує нормативне значення 0,2–0,3, залишаючись у межах 0,63–0,70 протягом трьох років. У 2024 році він становив 0,64, що на 0,01 більше, ніж у 2022 році. Це свідчить про надмірну акумуляцію коштів та їхніх еквівалентів, що потенційно зменшує ефективність використання капіталу.

Чистий оборотний капітал демонструє позитивну динаміку: він зріс із 209 359 тис. грн у 2022 році до 265 771 тис. грн у 2024 році, що свідчить про

покращення фінансової гнучкості та можливості забезпечення операційної діяльності за рахунок стабільних оборотних ресурсів. Приріст становить 56 412 тис. грн, що можна оцінити як позитивний результат фінансового управління.

Частка оборотних активів у загальній сумі активів у 2022 році становила 47,54%, а у 2024 – 44,71%, тобто спостерігається зменшення цього показника на 2,83 в.п. Це може свідчити про зміщення акценту підприємства на формування необоротних активів, що потребує додаткового контролю, аби не допустити зниження гнучкості підприємства.

Узагальнюючи, слід відзначити, що ПАФ «Єрчики» зберігає високий рівень ліквідності, однак перевищення нормативних значень за всіма показниками ліквідності вказує на потенційне неефективне використання поточних активів. Це може свідчити про втрати можливостей для інвестування або розвитку. Підприємству варто спрямувати зусилля на оптимізацію структури активів та забезпечення балансу між ліквідністю й прибутковістю.

Фінансова стійкість підприємства визначається як його здатність підтримувати стабільну діяльність у довгостроковому періоді, зберігати платоспроможність та ефективно управляти джерелами фінансування. Для глибшої оцінки стану фінансової стійкості доцільно проаналізувати абсолютні показники, які демонструють обсяг власних ресурсів, джерела фінансування запасів, наявність надлишків чи дефіцитів ресурсів, а також додаткові індикатори – запас стійкості у днях і надлишок коштів на 1 грн. запасів.

Таблиця 2.13

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості ПАФ «Єрчики» у 2022-2024 роках

Показники	Обсяг, тис. грн.			Абсолютне відхилення, тис. грн.		
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023	2024-2022
1	2	3	4	5	6	7
1. Власний капітал	490 439	507 441	595 150	17 002	87 709	104 711
2. Необоротні активи	281391	301053	380130	19662	79077	98739

Продовження табл. 2.13

1	2	3	4	5	6	7
3. Власні обігові кошти	209 359	206 756,	265 771	-2603	59015	56412
4. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	405	405	50788	0	50383	50383
5. Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	209764	207161	316559	-2603	109398	106795
6. Короткострокові кредити	0	0	0	0	0	0
7. Зальний обсяг основних джерел покриття запасів	209764	207161	316559	-2603	109398	106795
8. Запаси	172277	152093	193638	-20184	41545	21361
9. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	37082	54663	113774	17581	17470	35051
10. Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових зобов'язань	37487	55068	122921	17581	67853	85434
11. Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	37487	55068	122921	17581	67853	85434
12. Запас стійкості фінансового стану, днів	78,34	130,34	228,53	52,01	98,18	150,19
13. Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів, коп.	21,76	36,21	63,48	14,45	27,27	41,72

Джерело: розраховано згідно фінансової звітності

Упродовж аналізованого періоду спостерігається стійке зростання власного капіталу підприємства: з 490 439 тис. грн у 2022 році до 595 150 тис. грн у 2024 році. Сукупне зростання становило 104 711 тис. грн, або понад 21%, що свідчить про нарощення фінансової бази та потенціал до самофінансування.

Необоротні активи збільшилися з 281 391 тис. грн до 380 130 тис. грн, тобто на 98 739 тис. грн, що свідчить про інвестиції в довгострокові ресурси – основні засоби, обладнання тощо. Це позитивна тенденція, яка може забезпечити майбутню ефективність господарської діяльності.

Власні обігові кошти зросли з 209 359 тис. грн у 2022 році до 265 771 тис. грн у 2024 році. Позитивна динаміка у розмірі 56 412 тис. грн є свідченням покращення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Значне зростання довгострокових зобов'язань у 2024 році до 50 788 тис. грн (після відсутності змін у 2022–2023 роках) свідчить про активізацію залучення фінансових ресурсів, ймовірно, на інвестиційні потреби. Це може нести як позитивний інвестиційний характер, так і ризики боргового навантаження.

Загальний обсяг джерел покриття запасів (власні кошти + довгострокові зобов'язання) збільшився з 209 764 тис. грн до 316 559 тис. грн (+106 795 тис. грн). Це зростання випереджає зростання самих запасів (+21 361 тис. грн), що вказує на посилення фінансової стабільності підприємства.

Показник надлишку основних джерел покриття запасів збільшився з 37 487 тис. грн у 2022 році до 122 921 тис. грн у 2024 році. Це позитивна динаміка (+85 434 тис. грн), яка свідчить про суттєве посилення фінансової незалежності підприємства та зменшення ризику браку ресурсів для фінансування оборотних активів.

Запас стійкості фінансового стану в днях зріс із 78,34 у 2022 році до 228,53 у 2024 році, що більше ніж у 2,9 раза. Це говорить про те, що підприємство стало значно більш фінансово стабільним і стійким до короткострокових ризиків.

Надлишок коштів на 1 грн запасів зріс із 21,76 коп. до 63,48 коп., що вказує на зростання забезпеченості запасів внутрішніми ресурсами, а отже, на зміцнення структури обігових активів.

У 2022–2024 роках ПАФ «Єрчики» демонструє стабільне зміцнення фінансової стійкості, що виражається у зростанні власного капіталу, збільшенні обігових коштів, запасу фінансової стійкості та позитивній динаміці покриття запасів. Водночас зростання довгострокових зобов'язань у 2024 році потребує подальшого контролю, аби не допустити надмірного боргового навантаження. Загалом підприємство має позитивну фінансову динаміку та високий рівень автономії.

Таблиця 2.14

Визначення типу фінансової стійкості ПАФ «Єрчики» у 2022–2024 роках

Тип фінансової стійкості	Розрахунок	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Абсолютна стійкість	$33 < \text{КВО}$	$172\,277 < 209\,359 \rightarrow \text{Так}$	$152\,093 < 206\,756 \rightarrow \text{Так}$	$193\,638 < 265\,771 \rightarrow \text{Так}$
Нормальна стійкість	$33 < \text{КВО} + \text{КДП}$	$172\,277 < 209\,764 \rightarrow \text{Так}$	$152\,093 < 207\,161 \rightarrow \text{Так}$	$193\,638 < 316\,559 \rightarrow \text{Так}$
Нестійкий фінансовий стан	$33 < \text{КВО} + \text{КДП} + \text{ККК}$	$172\,277 < 209\,764 + 0 \rightarrow \text{Так}$	$152\,093 < 207\,161 + 0 \rightarrow \text{Так}$	$193\,638 < 316\,559 + 0 \rightarrow \text{Так}$
Кризовий фінансовий стан	$33 > \text{КВО} + \text{КДП} + \text{ККК}$	$172\,277 > 209\,764 \rightarrow \text{Ні}$	$152\,093 > 207\,161 \rightarrow \text{Ні}$	$193\,638 > 316\,559 \rightarrow \text{Ні}$

Джерело: розраховано згідно фінансової звітності

Як видно з табл. 2.14, у 2022–2024 роках ПАФ «Єрчики» відповідає умовам абсолютної фінансової стійкості, що є найкращим типом стану з точки зору автономності підприємства.

Управління фінансовою стійкістю підприємства значною мірою залежить від обраної фінансової стратегії, що визначає співвідношення між власними та позиковими джерелами фінансування, рівень ризику та ступінь гнучкості у реагуванні на зовнішні загрози. Залежно від обраного підходу, розрізняють три основні стратегії: консервативну, помірну (компромісну) та агресивну.

Аналіз фінансових показників ПАФ «Єрчики» за 2022–2024 роки дозволяє зробити висновки щодо типу використовуваної стратегії управління капіталом:

- Протягом досліджуваного періоду підприємство не залучало короткострокових кредитів, що підтверджується нульовим значенням відповідного показника в таблиці 2.13. Це означає, що покриття потреб в оборотних активах здійснювалося виключно за рахунок власних коштів.
- Обсяг власного капіталу постійно зростає: з 490 439 тис. грн у 2022 році до 595 150 тис. грн у 2024 році. Така динаміка свідчить про активне накопичення внутрішніх джерел фінансування.
- Усі три роки підприємство перебувало в зоні абсолютної фінансової

стійкості ($33 < \text{КВО}$), тобто мало надлишок власних джерел для покриття запасів, що демонструє низький рівень фінансового ризику.

При цьому, незважаючи на наявність у 2024 році довгострокових зобов'язань (50 788 тис. грн), їх частка у структурі капіталу є несуттєвою, і вона не погіршує загальну фінансову стійкість.

З огляду на вищенаведені факти, можна зробити висновок, що ПАФ «Єрчики» дотримується консервативної фінансової стратегії. Такий підхід передбачає:

- максимальне використання власного капіталу;
- обмеження кредитування як короткострокового, так і довгострокового;
- формування резерву стійкості за рахунок внутрішніх ресурсів;
- низьку залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Ця стратегія має низький рівень ризику і забезпечує стабільність діяльності, особливо в умовах економічної невизначеності. Водночас її недоліком може бути повільніший розвиток через обмежене залучення капіталу для масштабних інвестиційних проєктів. Для підвищення конкурентоспроможності підприємству доцільно поступово переходити до помірної стратегії, що дозволить поєднати переваги фінансової стабільності з можливостями розширення.

2.4. Напрями підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю ФАП «Єрчики»

Фінансова стійкість є однією з ключових передумов забезпечення стабільної діяльності підприємства, його інвестиційної привабливості та здатності ефективно функціонувати в умовах змінного зовнішнього середовища. Результати проведеного аналізу фінансової стійкості ПАФ

«Єрчики» свідчать про переважно позитивну динаміку: підприємство демонструє ознаки абсолютної стійкості, не має короткострокової кредиторської заборгованості та нарощує обсяги власного капіталу.

Водночас в умовах посилення конкуренції, зростання цін на ресурси та підвищених вимог до фінансової гнучкості особливої актуальності набуває пошук шляхів оптимізації структури капіталу та раціоналізації фінансового менеджменту. З огляду на наявні резерви та можливості розвитку підприємства, доцільно окреслити конкретні напрями удосконалення системи управління фінансовою стійкістю, що дозволить не лише зберегти досягнутий рівень стабільності, а й закласти основу для подальшого сталого зростання.

Крім того, підприємство дотримується помірної фінансової стратегії, уникаючи використання короткострокових позик, що забезпечує стабільність, але водночас обмежує інвестиційні можливості. У зв'язку з цим постає необхідність посилення гнучкості та адаптивності системи управління фінансовою стійкістю через реалізацію низки стратегічних і тактичних заходів.

Залучення короткострокових кредитів (навіть у помірному обсязі) дозволить підвищити фінансову гнучкість підприємства, особливо у періоди пікового навантаження (наприклад, посівна або збиральна кампанії). Зараз повна відмова від короткострокових позик обмежує обіг фінансових ресурсів.

Проблема нераціонального використання оборотних активів (зокрема запасів) є типовою для аграрного сектору, тому їх оптимізація може забезпечити суттєвий вивільнення ресурсів без залучення додаткового капіталу.

Впровадження системи фінансового планування дозволить ПАФ «Єрчики» своєчасно виявляти і попереджати фінансові труднощі, а також ефективніше управляти наявними ресурсами. Бюджетування дає змогу встановлювати реалістичні межі витрат і прогнозувати прибутки.

Переоцінка структури активів з метою зниження надмірної частки необоротних активів дозволить підприємству ефективніше використовувати

кошти та сконцентрувати їх на підтримці оборотного капіталу.

Таблиця 2.15

Напрями підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю ПАФ
«Єрчики»

№	Напрямок удосконалення	Суть пропозиції	Очікуваний ефект
1	Оптимізація структури капіталу	Поступове залучення помірної кількості короткострокового кредитування для покриття сезонних потреб	Зростання ліквідності, розширення виробничих можливостей без надлишкового навантаження на власні ресурси
2	Підвищення оборотності оборотних активів	Вдосконалення обліку запасів, мінімізація непродуктивних залишків	Зменшення потреби у фінансуванні запасів, поліпшення коефіцієнтів обіговості
3	Планування фінансових потоків	Запровадження регулярного коротко- та середньострокового бюджетування	Уникнення касових розривів, підвищення керованості фінансових ресурсів
4	Зниження частки необоротних активів у структурі балансу	Перегляд доцільності окремих інвестицій у необоротні активи, можливий лізинг техніки	Зростання частки обігових коштів, зменшення навантаження на власний капітал
5	Зміцнення власного капіталу	Реінвестування частини прибутку у резервний фонд та розвиток	Підвищення автономії підприємства та довіри інвесторів

Джерело: власна розробка

Зміцнення власного капіталу, зокрема через реінвестування, формує фінансову незалежність підприємства й зменшує ризики, пов'язані з зовнішнім фінансуванням.

Використання позикових коштів для фінансування операцій аграрного бізнесу є великою перевагою; це призводить до ефекту фінансового левериджу, який підтримує зріст рентабельності власного капіталу при використанні позикових коштів і зменшує оподатковуваний прибуток за рахунок ефекту податкового щита, бо відсотки за отриманими кредитами і позиками, з урахуванням невеликих обмежень, включають до складу витрат підприємства щодо бази для оподаткування з податку прибуток

У сучасних умовах ефективне управління фінансовою стійкістю сільськогосподарського підприємства потребує застосування не лише

традиційних підходів до контролю за власним капіталом і зобов'язаннями, а й пошуку шляхів оптимізації витрат, підвищення прибутковості та зменшення залежності від зовнішніх ресурсів.

Для ФАП «Єрчики», зважаючи на галузеву специфіку (поєднання рослинництва і тваринництва), перспективним напрямом підвищення ефективності є впровадження біоенергетичних технологій, зокрема модульної біогазової установки для переробки відходів.

Запропонований захід: встановлення модульної біогазової установки на базі ФАП «Єрчики» з метою переробки сільськогосподарських відходів (гною, соломи, відходів зерна) на біогаз для власного енергозабезпечення.

Таблиця 2.16

Економічна доцільність заходу встановлення модульної біогазової установки

Показник	Значення
Потенційний обсяг відходів (солома, гній, неякісне зерно)	2 000 т/рік
Енергоєквівалент (приблизно)	2,5 млн кВт·год/рік
Поточні витрати на газ та електроенергію	3,0 млн грн/рік
Очікуване скорочення витрат	2,0 млн грн/рік
Орієнтовна вартість установки	4,5 млн грн
Чистий економічний ефект	2,0 млн грн/рік
Термін окупності	2,25 роки
Рентабельність заходу (ROI)	44 % річних

Джерело: власна розробка

Оцінка впливу на фінансову стійкість

1. Зменшення поточних витрат забезпечить зростання власних обігових коштів, а отже – покращення коефіцієнтів автономії та покриття запасів.
2. Незалежність від ринку енергоносіїв зменшує зовнішні ризики.
3. Залишається можливість продажу надлишкової енергії або тепла, що забезпечить додаткові доходи.

Таким чином, запропонований захід є не лише економічно доцільним, а й стратегічно важливим для зміцнення фінансової стійкості ФАП «Єрчики». Впровадження біогазової установки дозволить ефективно використовувати

наявні ресурси, зменшити залежність від зовнішніх енергоджерел, підвищити рентабельність та екологічну відповідальність підприємства.

Приватна агрофірма «Єрчики» – це, власне, три ферми в трьох селах : в Романівці, Єрчиках та Квітневому. Нова сучасна ферма європейського зразка міститься на величезній території, дещо віддаленій від Квітневого.

Особливої актуальності набувають інвестиції в енергоефективність та енергетичну автономію, що дозволяє аграрному підприємству уникнути витрат, пов'язаних з ростом тарифів та енергетичною нестабільністю.

Одним із найбільш обґрунтованих та доцільних заходів для ФАП «Єрчики» є встановлення сонячної електростанції (СЕС) потужністю 100 кВт, що дозволить покривати до 92% річного споживання електроенергії саме на фермі біля с. Квітневе. Це дає змогу суттєво зменшити енергетичні витрати та знизити операційне навантаження на обігові кошти.

Забезпеченні енергетичної автономності підприємства за рахунок встановлення сонячної електростанції (СЕС) є особливо актуальним для ФАП «Єрчики», оскільки:

- підприємство утримує тварин, які потребують безперебійної роботи вентиляції, насосів, освітлення, систем подачі води та корму;
- будь-який збій енергопостачання в сільській місцевості може мати критичні наслідки – від зниження продуктивності до загибелі поголів'я;
- зростання тарифів на електроенергію погіршує фінансову стійкість.

Орієнтовне споживання електроенергії на тваринницькому підприємстві залежить від:

1. Кількості тварин і типу утримання (наприклад, молочне стадо, свинарник, бройлерне виробництво – різні потреби).
2. Наявності та потужності обладнання:
 - насоси, водонагрівачі
 - системи вентиляції, освітлення
 - доїльне обладнання, охолоджувачі молока
 - зерносушарки, млини, комбікормові установки

3. Періодичності роботи обладнання (цілодобово / частково)

- молочна ферма на 100 корів – споживає в середньому 180–250 тис. кВт·год/рік;

- свинарник на 500 голів – $\approx$ 80–130 тис. кВт·год/рік;

- невелика птахофабрика (бройлери) – до 300 тис. кВт·год/рік.

Отже, 120 000 кВт·год/рік – середнє значення для фермерського господарства середнього розміру з тваринницьким напрямком, особливо якщо воно:

- має поголів'я 100–200 голів великої рогатої худоби або
- обслуговує декілька приміщень із вентиляцією, охолодженням і

насосами

- не має енергоємного обладнання на кшталт великої зерносушарки.

Середній тариф для юридичних осіб (станом на 2024–2025 роки):

- Денний тариф (непобутовий споживач): $\approx$ 6–7,5 грн/кВт·год

- У пікові години – може доходити до 8–9 грн/кВт·год

- У середньому для тваринницьких ферм тариф коливається в межах 6,5 грн/кВт·год (з ПДВ і врахуванням транспортування).

Якщо середнє річне споживання електроенергії – 120 000 кВт·год, а середній тариф = 6,5 грн/кВт·год, то для ФАП «Єрчики» $120\,000 \times 6,5 = 780\,000$ грн на рік

Отже, поточні витрати на електроенергію лише на фермі ФАП «Єрчики» $\approx$ 780 тис. грн/рік. Якщо використовувати власну сонячну електростанцію, можна зменшити цю суму на 60–80% – залежно від потужності СЕС, умов генерації, систем зберігання тощо.

В Україні (Житомирська, Київська, Вінницька обл. тощо) середнє вироблення: 1 кВт $\approx$ 1050–1150 кВт·год/рік.

Для СЕС 100 кВт: $100 \times 1100 = 110\,000$ кВт·год/рік.

Це $\approx$ 92% від потреби підприємства (120 000 кВт·год).

Річна економія коштів: $110\,000 \times 6,5 = 715\,000$ грн/рік.

Таблиця 2.16

Оцінка ефективності заходу з встановлення сонячної електростанції
потужністю 100 кВт

Показник	Значення
Потужність електростанції	100 кВт
Середньорічна генерація електроенергії	110 000 кВт·год
Частка покриття річного споживання	≈ 92%
Поточне річне споживання електроенергії	120 000 кВт·год
Тариф на електроенергію для підприємства	≈ 6,5 грн/кВт·год
Поточні витрати на електроенергію	≈ 780 000 грн/рік
Очікувана річна економія	≈ 715 000 грн/рік
Загальна вартість впровадження СЕС	≈ 2 100 000 грн
Термін окупності	≈ 3 роки
Подальші витрати на обслуговування	≈ 10–15 тис. грн/рік
Вплив на фінансову стійкість	Зниження постійних витрат, підвищення рентабельності, покращення коефіцієнтів фінансової автономії

Джерело: власна розробка

Окупність інвестицій: $2\,100\,000 / 715\,000 \approx 2,94$ роки $\Rightarrow \approx 3$ роки.

Після цього електроенергія – практично безкоштовна (лише обслуговування $\approx 10\text{--}15$ тис. грн/рік).

Запропонований захід – встановлення сонячної електростанції потужністю 100 кВт – матиме комплексний позитивний вплив на фінансову стійкість ФАП «Єрчики». Насамперед, завдяки значному скороченню витрат на електроенергію (приблизно на 700 тис. грн на рік), підприємство отримає стійку економію операційних витрат, що дозволить перерозподіляти вивільнені кошти на інші важливі потреби – модернізацію, оновлення техніки, поповнення оборотного капіталу тощо.

Це також сприятиме зростанню рентабельності діяльності, оскільки зниження витрат автоматично підвищує фінансовий результат при незмінному рівні доходів. Водночас підприємство значно зменшить свою залежність від зовнішніх постачальників енергії, що особливо важливо в умовах

нестабільності енергетичного ринку або можливих перебоїв в електропостачанні – критичних для тваринництва.

З фінансової точки зору, реалізація такого інвестиційного проєкту матиме позитивний вплив на ключові показники фінансової стійкості, зокрема:

- Збільшиться запас фінансової стійкості (у днях), оскільки зменшення витрат сповільнить темпи витрачання оборотних коштів;
- Зросте надлишок власних оборотних коштів, що дозволить підприємству створити фінансові резерви;
- Покращаться коефіцієнти автономії та покриття, оскільки знизиться потреба в залучених коштах.

У довгостроковій перспективі це може призвести до підвищення кредитного рейтингу та загальної інвестиційної привабливості підприємства. Потенційні кредитори та інвестори, бачачи стабільні фінансові потоки та здатність підприємства самостійно забезпечувати себе енергетичними ресурсами, будуть більш охоче надавати фінансування на вигідних умовах.

Таким чином, захід із встановлення сонячної електростанції не лише економічно ефективний, але й стратегічно важливий для забезпечення довготривалої фінансової стійкості ФАП «Єрчики».

Запровадження проєкту встановлення сонячної електростанції на підприємстві ФАП «Єрчики» хоча й має численні переваги, все ж супроводжується низкою потенційних ризиків і обмежень, які слід враховувати при реалізації.

Першим суттєвим фактором є необхідність значних початкових капіталовкладень. Встановлення сонячної електростанції потужністю 100 кВт потребує інвестицій у розмірі близько 2,2 млн грн. Для сільськогосподарського підприємства це може стати фінансовим тягарем. Проте цей ризик можна частково або повністю нівелювати шляхом залучення банківського кредитування, лізингу або грантового фінансування з боку

держави чи міжнародних донорів (наприклад, програми підтримки аграріїв або «зеленої» енергетики).

Другим ризиком є залежність від погодних умов – у похмурі або зимові дні виробіток електроенергії знижується. Однак цей ризик можна ефективно контролювати завдяки встановленню акумуляторних систем (для зберігання надлишків виробленої енергії) або збереженню підключення до централізованої електромережі як резервного джерела живлення. Такий підхід гарантує безперебійну роботу тваринницьких приміщень, які потребують постійного енергозабезпечення.

Ще один потенційний виклик – зміна тарифної політики у сфері електроенергетики. Втім, за умови повного самоспоживання виробленої електроенергії, підприємство буде практично незалежним від зовнішніх тарифів, а отже, цей ризик не матиме критичного впливу на фінансові результати.

Отже, хоча впровадження автономного енергозабезпечення передбачає певні виклики, всі основні ризики є контрольованими та прийнятними, особливо з огляду на довгостроковий економічний ефект і зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Запропонований захід – встановлення сонячної електростанції – сприятиме стратегічній енергетичній автономності ФАП «Єрчики», дозволить значно зменшити витрати на електроенергію, забезпечити безперебійну роботу тваринницького напрямку та посилити фінансову стійкість у довгостроковій перспективі. Такий підхід відповідає принципам сталого розвитку та європейським практикам в аграрному секторі.

Після встановлення СЕС підприємство зменшить залежність від коливань цін на енергоносії, що стабілізує грошові потоки.

За 3 роки інвестиція повністю окупиться, а з 4-го року підприємство буде економити понад 700 тис. грн щороку, що може бути направлено на інші цілі: модернізацію, розширення, підвищення зарплат.

У випадку перебоїв у постачанні електроенергії СЕС забезпечить енергетичну автономію, що особливо важливо для тваринництва (світло, вентиляція, автоматичне годування тощо).

Отже, впровадження СЕС дозволяє зменшити залежність від зовнішніх енергетичних чинників, скоротити витрати та збільшити рівень автономності господарства, що особливо важливо для забезпечення стабільності тваринницького виробництва. Таким чином, захід має не лише економічну, а й стратегічну доцільність для зміцнення фінансової стійкості ФАП «Єрчики».

Висновки до розділу 2

Результати проведеного дослідження надають можливість сформулювати наступні висновки.

ПАФ «Єрчики» – це сучасне багатогалузеве сільськогосподарське підприємство, що здійснює діяльність у рослинництві та тваринництві, орієнтуючись на інноваційні підходи до агровиробництва. Розташоване в агропромисловому регіоні Житомирської області, господарство обробляє понад 5 500 гектарів землі та утримує більше 2 000 голів великої рогатої худоби.

Основними напрямками діяльності є вирощування зернових, технічних і кормових культур (пшениця, кукурудза, ріпак, соняшник, соя, цукрові буряки тощо), а також виробництво молока й м'яса. Підприємство має статус племінного господарства та впроваджує передові агротехнології, зокрема системи зрошення, сучасну техніку і цифровий моніторинг виробництва.

У ПАФ «Єрчики» діють також заводи з розведення червоно-рябої та чорно-рябої молочних порід худоби. Також є репродуктор з розведення поліської м'ясної. Все молоко продається АТ «Житомирський маслозавод».

Загалом фінансовий стан ПАФ «Єрчики» можна оцінити як задовільний, із позитивними тенденціями до відновлення та зростання. Це створює

сприятливі передумови для подальшого розвитку, інвестиційної активності, підвищення конкурентоспроможності на аграрному ринку та зміцнення позицій підприємства в регіоні.

Проведений аналіз показав, що ПАФ «Єрчики» має позитивні тенденції у динаміці абсолютних показників, зокрема стабільне зростання власного капіталу та надлишок джерел покриття запасів. Проте, зростання обсягу необоротних активів на фоні незначного приросту власних оборотних коштів у 2022–2023 роках, а також різке збільшення довгострокових зобов'язань у 2024 році свідчать про наявність потенційних фінансових ризиків.

ПАФ «Єрчики» дотримується консервативної фінансової стратегії. Такий підхід передбачає максимальне використання власного капіталу; обмеження кредитування як короткострокового, так і довгострокового; формування резерву стійкості за рахунок внутрішніх ресурсів; низьку залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Отже, впровадження СЕС дозволяє зменшити залежність від зовнішніх енергетичних чинників, скоротити витрати та збільшити рівень автономності господарства, що особливо важливо для забезпечення стабільності тваринницького виробництва. Таким чином, захід має не лише економічну, а й стратегічну доцільність для зміцнення фінансової стійкості ФАП «Єрчики».

ВИСНОВКИ

У бакалаврській кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження проблеми управління фінансовою стійкістю та узагальнено методичні підходи до вирішення оцінки фінансової стійкості підприємства. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати такі висновки:

1. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства полягає в його здатності підтримувати стабільну рівновагу між власними та залученими ресурсами, ефективно функціонувати в умовах ринкової невизначеності, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та зберігати потенціал для подальшого розвитку. Вона охоплює низку фінансових аспектів, серед яких: платоспроможність, кредитоспроможність, рентабельність, ліквідність, ділова активність, що в комплексі визначають стійкий фінансовий стан. Проведене дослідження доводить, що фінансова стійкість – це не статичний стан, а динамічний процес підтримки балансу в умовах внутрішніх та зовнішніх викликів.

2. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства включає систему управлінських дій, спрямованих на забезпечення довгострокової рівноваги між активами та зобов'язаннями, оптимізацію структури капіталу, зниження фінансових ризиків і забезпечення належного рівня прибутковості. Такий механізм охоплює цілі, завдання, принципи, методи та інструменти управління, серед яких важливу роль відіграють стратегічне планування, фінансове прогнозування, контроль витрат, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також антикризове реагування. Забезпечення прозорості та гнучкої системи управління дає змогу підприємству адаптуватися до змін ринкового середовища.

3. Методичні засади аналізу фінансової стійкості базуються на застосуванні різноманітних кількісних та якісних методів, які дозволяють глибоко дослідити фінансовий стан підприємства та виявити тенденції його розвитку. Серед найважливіших методичних підходів – аналіз балансу, оцінка

структури капіталу, розрахунок коефіцієнтів ліквідності, автономії, фінансової залежності, оборотності, а також прогнозування ймовірності банкрутства. У процесі дослідження було встановлено, що для підвищення ефективності управління важливо не лише розраховувати показники, а й здійснювати їхню динамічну інтерпретацію з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення у сфері управління фінансовою стійкістю підприємства формується на основі чинного законодавства України, зокрема Господарського кодексу України, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємств та інших регуляторних документів. Також ключову роль відіграє система фінансової звітності, яка забезпечує достовірну інформацію для оцінки ефективності діяльності підприємства.

5. ПАФ «Єрчики» – це сучасне сільськогосподарське підприємство з багатогалузевою структурою, яке активно працює у сферах рослинництва та тваринництва, впроваджуючи інноваційні технології у процес агровиробництва. Господарство розташоване в агропромисловій зоні Житомирської області та обробляє понад 5 500 гектарів сільськогосподарських угідь, одночасно утримуючи більше 2 000 голів великої рогатої худоби.

Основні напрямки діяльності включають вирощування зернових, технічних та кормових культур, серед яких пшениця, кукурудза, ріпак, соняшник, соя та цукрові буряки. Крім того, підприємство займається виробництвом молока та м'яса. ПАФ «Єрчики» має статус племінного господарства і активно застосовує сучасні агротехнології – від систем зрошення і новітньої сільськогосподарської техніки до цифрового моніторингу всіх етапів виробництва. У структурі підприємства функціонують заводи з розведення червоно-рябої та чорно-рябої молочної худоби, а також

репродуктор для поліської м'ясної породи. Усе вироблене молоко постачається на АТ «Житомирський маслозавод», що свідчить про сталу співпрацю з переробними підприємствами регіону.

6. У результаті проведеної діагностики фінансово-економічного стану ПАФФ «Єрчики» встановлено загальну позитивну динаміку розвитку підприємства. Протягом аналізованого періоду (2022–2024 рр.) спостерігалось суттєве зростання чистого доходу (на 42,5%) та чистого прибутку (на 19,7%), що свідчить про розширення ринкових можливостей і ефективність реалізації продукції. Позитивним є й підвищення продуктивності праці (на 42%) та зростання фондівіддачі, що вказує на поліпшення ефективності використання як трудових, так і матеріально-технічних ресурсів. Зростання фондоозброєності на 20,9% та збільшення середньомісячної зарплати на 31,5% свідчить про посилення технічної бази підприємства та турботу про соціальну стабільність колективу.

Разом з тим, виявлено і деякі проблемні аспекти. Зокрема, темпи зростання витрат випереджають темпи приросту доходів, що призвело до зниження рентабельності господарської діяльності з 27,4% у 2022 році до 23,0% у 2024 році. Крім того, у 2023 році відбулося різке просідання прибутковості, що вказує на потенційну вразливість до зовнішніх ризиків – погодних, ринкових або інфраструктурних.

Загалом ПАФ «Єрчики» демонструє фінансову стабільність, інвестиційну активність та потенціал до зростання. Однак для посилення економічної стійкості підприємству доцільно оптимізувати витрати, підвищувати маржинальність виробництва та формувати резерви для згладжування зовнішніх коливань.

7. Загалом фінансовий стан ПАФ «Єрчики» можна оцінити як задовільний, із позитивними тенденціями до відновлення та зростання. Це створює сприятливі передумови для подальшого розвитку, інвестиційної активності, підвищення конкурентоспроможності на аграрному ринку та зміцнення позицій підприємства в регіоні. Проведений аналіз показав, що

ПАФ «Єрчики» має позитивні тенденції у динаміці абсолютних показників, зокрема стабільне зростання власного капіталу та надлишок джерел покриття запасів. Проте, зростання обсягу необоротних активів на фоні незначного приросту власних оборотних коштів у 2022–2023 роках, а також різке збільшення довгострокових зобов'язань у 2024 році свідчать про наявність потенційних фінансових ризиків.

8. Особливої актуальності набувають інвестиції в енергоефективність та енергетичну автономію, що дозволяє аграрному підприємству уникнути витрат, пов'язаних з ростом тарифів та енергетичною нестабільністю. Одним із найбільш обґрунтованих та доцільних заходів для ФАП «Єрчики» є встановлення сонячної електростанції (СЕС) потужністю 100 кВт, що дозволить покривати до 92% річного споживання електроенергії саме на фермі біля с. Квітневе. Це дає змогу суттєво зменшити енергетичні витрати та знизити операційне навантаження на обігові кошти.

Забезпеченні енергетичної автономності підприємства за рахунок встановлення сонячної електростанції (СЕС) є особливо актуальним для ФАП «Єрчики», оскільки:

- підприємство утримує тварин, які потребують безперебійної роботи вентиляції, насосів, освітлення, систем подачі води та корму;
- будь-який збій енергопостачання в сільській місцевості може мати критичні наслідки – від зниження продуктивності до загибелі поголів'я;
- зростання тарифів на електроенергію погіршує фінансову стійкість.

Запропонований захід – встановлення сонячної електростанції – сприятиме стратегічній енергетичній автономності ФАП «Єрчики», дозволить значно зменшити витрати на електроенергію, забезпечити безперебійну роботу тваринницького напрямку та посилити фінансову стійкість у довгостроковій перспективі. Такий підхід відповідає принципам сталого розвитку та європейським практикам в аграрному секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адонін С. В., Шиманська Д. О. Управління фінансовою стійкістю суб'єкта підприємницької діяльності. Ефективна економіка. 2022. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10051>
2. Андрос С.В. Механізм забезпечення фінансової стійкості як активний елемент у системі стабілізації кредитування і нарощення економічного потенціалу підприємств агропромислового виробництва. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2025. № 1 (31). С. 5-16. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2025/No1/5.pdf>.
3. Бардаш С. Фінансова стабільність та її значення для розвитку підприємства. Scientific Collection «InterConf». 2023. №144. С. 99–103. Retrieved from <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/2487>
4. Батченко Л.В., Гончар Л.О., Беляк А.О. Особливості формування механізму забезпечення фінансової стійкості підприємств сфери гостинності: теоретико-методологічний аспект. Фінансові важелі соціально-економічного механізму взаємодії суб'єктів господарювання різних типів та сфер діяльності. Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2020. С. 266–286.
5. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
6. Бікусув А. А., Борісова І. С. Принципи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю. 2019. С. 386-387.
7. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 592 с.
8. Бугай В. З., Омельченко В. М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. Держава та регіони. 2008. № 1. С. 34–39.
9. Бугай В. З., Резанов Е. О. Основні напрями збереження фінансової стійкості підприємства в умовах кризи. Економічний простір. 2019. № 142. С.

112–122.

10. Бугас Н. В., Костюк Г. В. Аналіз та оцінка ділової активності підприємства. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 2. С. 86-89.

11. Гапак Н.М., Капштан С.А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2014. Випуск 1 (42). С. 191-196.

12. Гарасюк О. А., Богачевська К. В. Удосконалення поняття управління фінансовою стійкістю. Економіка і регіон. 2012. № 3(34). С. 228-232.

13. Геращенко І. О. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. № 24 (1246). С. 124-128.

14. Герега О. В. Сутність фінансово-економічної стійкості сучасних суб'єктів економіки. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2014. № 794. С. 250–254.

15. Герега О. В. Управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств. Дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Львів, 2021. 271 с.

16. Голеско І.О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства. Економіка транспортного комплексу. 2017. № 30. С. 49-57.

17. Докієнко Л. М. Управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.05. К., 2005. 21 с.

18. Докієнко Л. М. Управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 Економіка торгівлі та послуг. Київ, 2015. 23 с.

19. Другова О. С., Фень В. А. Теоретичні аспекти формування фінансової стійкості підприємства. Причорноморські економічні студії. 2018. №34. С. 138–142.

20. Єлецьких С. Я. Удосконалення процесу управління фінансово стійким розвитком промислового підприємства. Економіка промисловості.

2012. № 3-4(59-60). С. 74-80.

21. Єпіфанова І. Ю. Ієрархічна класифікація факторів впливу на систему управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2021. № 1. С. 6–12.

22. Журавльова О. Є. Фінансова стійкість підприємства: теорія і практика. Формування ринкової економіки. 2009. Вип. 22. С. 523–536.

23. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства: [монографія]. Вінниця: Вид-во «Універсум», 2009. 155с.

24. Іванов В. Л., Малов В. А. Забезпечення організаційно-економічної стійкості промислового підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. 2010. № 22. С. 32–39.

25. Іванов М. Управління фінансовою стійкістю підприємств пакувальної галузі в сучасних умовах: виклики та можливості. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. №3(75). С. 156–164. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-75-156-164>

26. Ізюмська В., Нікульшина А. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. (34). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-26>

27. Ільїна К. Аналіз фінансового потенціалу стійкості інноваційного підприємства. *Вісник Львівського університету*. 2009. Вип. 41. С. 202–212.

28. Коваленко Ю. М. Фінансова стійкість та її підтримання у фінансовому секторі економіки: міжнародний і національний контексти. *Бізнес-інформ*. 2013. № 9. С. 274-279.

29. Коваль О. А., Літус П. Р. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8402>

30. Козлова О. С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 914-918.

31. Корчевська Л.О., Адвокатова Н.О. Вартісний підхід до визначення фінансової стійкості підприємств. *Вісник Херсонського національного*

технічного університету. 2021. Вип. 1(76). С. 198–203.

32. Косарева І. П., Бут А. С. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. Молодий вчений. 2017. № 4. С. 678-682. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4_160

33. Костирко Л. А. Аналіз потенціалу фінансової в системі управління вартістю підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2015. № 4 (221). 122 с.

34. Кравченко М. О. Економічна етимологія стійкості. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. Вип. 1 (57). С. 78–84.

35. Кравченко М. О., Леонтовська М. А. Підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємств. «Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»». № 24, 2022. С. 93-98.

36. Кравченко М. О., Леонтовська М. А. Принципи забезпечення фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. Тези III Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи». К., 2022. С. 65-66. <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/271499>

37. Кремень В. М., Щепетков С. Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 1 (115). С. 107–115.

38. Лазоренко В. В. Моделювання оцінки фінансової стійкості підприємства сфери послуг: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.11. Полтава, 2019. 202 с.

39. Лазоренко В. В. Оцінка фінансового стану підприємства сфери послуг з використанням карт Кохонена. Схід. 2018. № 2 (154). С. 13–18.

40. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія. К. : КНЕУ, 2011. 880 с.

41. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. Ефективна економіка. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776>.

42. Леонова Б., Островська О., Круш В. Підвищення стійкості

фінансового стану суб'єктів малого бізнесу. Економіка та суспільство. 2023. №56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-65>

43. Ловінська І.Г. Фінансова стійкість організацій як індикатор економічного потенціалу. Фінанси, облік і аудит. 2014. Вип. 1 (23). 252 с.

44. Мамонтова Н. А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01. Київ, 2009. 17 с.

45. Марцин В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові фінансового стану підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2008. № 7. С. 26–28.

46. Мельник Т. Ю., Свірко С. В. Теоретико-методичні основи оцінювання майнового стану підприємств. Економіка, управління та адміністрування. 2021. № 1. С. 8–16.

47. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій: Лист Державної податкової адміністрації України від 27.01.1998 р. № 759/10/20-2117. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

48. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 року № 14. https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=111503bd-ca7f-4dee-b07c-c66c2aa28e03&lang=uk-UA&title=MetodichniRekomendatsiiSchodoViiavlenniaOznakNeplatospromozhnost&utm_source=chatgpt.com

49. Москалець К. М. Визначення поняття та функцій категорії «фінансова стійкість» як критерію ефективності фінансової діяльності підприємства. *Materialy Vi Mędzynarodowej naukow-i-p raktycznej konferenji «Nauka I wyksztaicenie bez granic – 2010»*. 2010. С. 81–88.

50. Нагорна І. В. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі / І. В. Нагорна, С. О. Кузнецова, Т. В. Польова,

М. О. Мельничук, К. С. Дяченко, І. П. Порсюрора, І. М. Клімович, Г. Баширова.
Харків : Видавець Іванченко І. С., 2020. 133 с.

51. Нагорна І. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі: дис... канд. екон. наук: 08.00.09. Харків, 2019. 303 с.

52. Нікольчук Ю., Небжицький Б., Савчук О. Фінансова стійкість як індикатор ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2023. №1, С. 220–225.

53. Островська О. А., Юркевич О.М. Емпірика діагностики кризового стану в корпоративних фінансах: нові підходи. Формування ринкових відносин в Україні. 2023. №7-8 (266-267). С. 33–40.

54. Павловська О. В., Пригуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч.дисц. К.: КНЕУ, 2002. 388 с.

55. Партин Г., Папірник С. Забезпечення фінансової стійкості підприємства за умов нестабільності середовища функціонування. Mechanism of an Economic Regulation. 2022. (3-4(97-98), 129-135. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.21>

56. Патута О. С., Пришко К. Є. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 323–327.

57. Пешков А., Лега О. Аналіз фінансової стійкості вітчизняних підприємств в умовах невизначеності. Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. №1 (10). С. 151-158. <https://doi.org/10.32782/dees.10-27>

58. Плиса В. Й., Приймак І. І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: монографія. Львів: ННБК «АТБ». 2012. 144 с.

59. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації (затверджено наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. №49/121). К.: 2001. 9 с.

60. Приймак І. І. Стратегічний аналіз фінансової стійкості підприємства. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. 2012. № 3. С. 55–68.
61. Притуляк Н. М. Ознаки фінансової стійкості теоретична основа моделювання факторних систем. Економіка. Фінанси. Право. 2013. № 1. С. 26-31.
62. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України в редакції від 22.12.2011 № 4212-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text>
63. Про затвердження положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
64. Русіна Ю. О., Полозук Ю. В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. International scientific journal. 2015. № 2. С. 91–94.
65. Сак Т. В., Шепелюк Н. П. Діагностика фінансової стійкості підприємства: методологія та практика застосування. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2023. № 4 (26). С. 37-44. <https://doi.org/10.15276/ej.04.2023.5>
66. Саух І.В. Стратегічний аналіз фінансового потенціалу туристичних підприємств: теорія, методологія, організація: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 420 с.
67. Сподіна А.О., Тарасенко І.О. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». №12 (131). 2022. С. 24-33.
68. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Київ : КНЕУ, 2003. 554 с.
69. Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. Інфраструктура ринку. 2021.

Випуск 56. С. 129–134.

70. Трансформація забезпечення фінансової стабільності фінансового сектору національної економіки для сприяння сталому розвитку: методологічний аспект: монографія / авт. кол.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. Я. Кузнєцової, д-ра екон. наук, доц. М. Е. Хуторної. Львів: Університет банківської справи, 2021. 675 с.

71. Філонич О. М., Дряпак Я. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства. Економіка і регіон. 2014. № 1(32). С. 199-202.

72. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз. Київ : Видавництво Європейського університету, 2005. 253 с.

73. Чепка В. В., Матяш О. К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. Економіка і суспільство. 2017. № 12. С. 649–655.

74. Ясіновська І. Ф. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. Європейські перспективи. 2016. Вип. 2. С. 169–175.

ДОДАТКИ

